

Torsdagen den 5 juni

Kl. 19.30

Torsdagen den
5 juni 1980

*Vissa varvsfrågor,
m. m.***§ 1 Vissa varvsfrågor, m. m. (forts.)**

Fortsattes överläggningen om näringsutskottets betänkande 1979/80:69.

MARGOT HÅKANSSON (fp):

Herr talman! Som den fjärde riksdagsledamoten från Blekinge vill jag ta kammararens tid i anspråk en liten stund för att klargöra min syn på problemen i Blekinge.

Att skära ned kapaciteten vid de svenska varven från 15 miljoner arbetstimmar till 7 miljoner arbetstimmar är inte någon lätt och smärtfri operation. Det har många talare här i dag gett exempel på, och jag sällar mig till den skaran. Jag har för avsikt att enbart uppehålla mig vid de problem som uppstår i Blekinge vid Karlskronavarvet och Sölvesborgsvarvet vid den omstrukturering av verksamheten som utskottet föreslår där.

Vi firar i år 300-årsjubileum i Karlskrona, eftersom det är 300 år sedan staden grundlades av Karl XI. Anledningen till stadens grundläggande var det förnämliga läget – Karlskrona blev station för den svenska flottan.

Karlskronavarvets öden har skiftat. De marina beställningarna har under årens lopp berott på den världspolitiska situationen men också på försvarsanslagen. Vid 1970-talets början svarade den svenska marinen för ca 75 % av beläggningen vid Karlskronavarvet.

Karlskronavarvet har under 1970-talet försökt att minska sitt marina beroende och prövat tillverkning av mindre handelsfartyg. Varvet har också varit underleverantör till de stora varven under högkonjunkturen i början av 1970-talet.

Sedan mitten av 1960-talet har Karlskronavarvet också med framgång arbetat inom det plastteknologiska området och utvecklat fartygsproduktion till såväl civil som marin marknad, t. ex. utsjöbevakningsfartyg och fiskefartyg.

Varvet har nu enligt det betänkande som vi behandlar i dag föreslagits få ett särskilt anslag på 75 milj. kr. för fortsatt utvecklingsarbete.

Försvarsutskottet, som har yttrat sig i denna fråga, anser att det föreslagna anslaget är angeläget, och jag instämmer till fullo. Man anser också att det bör utnyttjas på ett för den svenska marinen positivt sätt och att denna satsning kan medföra en framtida export, om produkterna först har prövats och visat sig användbara och bra för den svenska marinens behov.

Näringsutskottet tillstyrkte också detta anslag. I motion 2019, som väckts av socialdemokraterna, sägs att regeringen har ett ansvar för att Karlskronavarvet beläggs i den omfattning som strukturplanen förutsätter och att varvet

Torsdagen den
5 juni 1980

*Vissa varvsfrågor,
m. m.*

nu genom att vara marint varv har begränsade möjligheter att genom egna insatser påverka sin försäljningsvolym. Jag delar helt den uppfattningen.

Också denna fråga har behandlats av försvarsutskottet, och utskottet föreslår ytterligare 33 milj. kr., som varvet skulle få disponera för ombyggnad av motortorpedbåtar till vedettbåtar.

Näringsutskottet har också här föreslagit att denna ombyggnad skall ske och att riksdagen bör ställa sig bakom vad utskottet anför om regeringens speciella ansvar för varvet.

När det gäller kommande marina beställningar är det givetvis av stor betydelse, om försvaret får de 2 miljarder kronor på fem år, 433 milj. kr. per år, som socialdemokraterna berövade försvarsanslaget genom sin motion 1979/80:482, vilken vann en omröstning i kammaren för några veckor sedan, låt vara att den omröstningssegern berodde på en borgerlig ledamots sena ankomst. Jag förmodar att detta får rättas till i en tilläggsproposition, om Karlskronavarvet skall kunna få några marina beställningar i framtiden. Det är ju som väl är inte varje gång en sen ankomst eller en försovning kostar 5 miljarder. Vi får hoppas att det var ett enstaka tillfälle.

När det gäller Sölvesborgsvarvet har socialdemokratiska talesmän gjort ganska mycket av skillnaden mellan utskottsskrivningen och den socialdemokratiska reservationen nr 5. Jag vill då citera vad utskottet skriver: "Utskottet är inte främmande för tanken att avvakta med kravet på lönsamhet ytterligare någon tid, dock inte så länge som förordats i motionen 1979/80:2019 (s). Ett uttalande av denna innebörd bör göras av riksdagen."

Jag delar den uppfattning som framförts av Hans Gustafsson att respittiden är för kort, vilket också Hans Wachtmeister har instämt i. Strukturplanen är på den punkten orealistisk. Även om omstruktureringen började hösten 1978, är det för kort tid. Jag tolkar utskottets skrivning så att tiden kan utsträckas till 1982, och jag förmodar att man då kan göra en omprövning. Jag tycker att det är beklagligt att inte regeringspartierna och oppositionen har kunnat komma till en gemensam ståndpunkt här.

Sölvesborgsvarvet har sedan slutet av 1978 ändrat inriktning. Från att ha varit ett nybyggnadsvarv har det alltmer inriktats på annan produktion. Utskottets majoritet har sagt att det pågående omstruktureringsarbetet vid varvet kräver ekonomiska resurser. Svenska Varv har tilldelats 800 milj. kr. för dessa utvecklingskostnader. Jag förutsätter med all skärpa här också att Sölvesborgsvarvet får sin beskärda del av den summan. Att företrädare för socialdemokraterna i sin motion lägger till vissa öronmärkta pengar är kanske lite märkligt, när man ju också på socialdemokratiskt håll är bekymrad över vårt stora budgetunderskott.

Utskottets majoritet har också sagt att man kan avvakta med kravet på lönsamhet. Det finns pengar disponibla, även om de inte är öronmärkta och jag anser att man därför kan förlänga respittiden för Sölvesborgsvarvet. Då är skillnaden kanske inte så stor mellan utskottsmajoritetens skrivning och reservationen som den kan förefalla av tidigare inlägg här i kammaren.

Herr talman! Det är utomordentligt viktigt för Blekinge att Sölvesborgs-

varvet får leva kvar som en verkstadsindustri med en produktion som blir lönsam och som ger trygga arbetstillfällen för framtiden. Likaså är det angeläget att Karlskronavarvet får behålla sina unika kunskaper som marint varv och utveckla sin stora kapacitet inom plastteknologin och som komplement en ökande produktion av vindkraftverk, där förutom den inhemska marknaden en exportmarknad i USA ligger inom räckhåll. Detta förutsätter dock att utvecklingsarbetet får fortsätta, och utskottet har i sin ganska starka skrivning förutsatt att regeringen här skall ta nödvändiga initiativ.

Herr talman! Jag har inget annat yrkande än det utskottets majoritet har. Dock vill jag påstå att jag är lika intresserad och engagerad i Blekingevarvens utveckling och i utvecklingen för Blekinge län som de socialdemokratiska ledamöterna har uttalat att de är. Jag tror att det är viktigt att vi får mer av gemensamma lösningar i de tider vi går till mötes. Även om det är en högkonjunktur nu, så kommer den inte att bestå så speciellt länge, och jag tror att konfrontation och konflikter mellan partipolitiska ståndpunkter i sådana här frågor är ödesdigra för hela svenska folket och för oss var och en.

Det är stora och svåra avgöranden, men om vi skall kunna klara vår ekonomi kan vi inte fortsätta att subventionera varje arbetstillfälle vid varven med avsevärda summor. Också oppositionen har uppfattningen att vi i så fall snart skulle stå i en fullständigt omöjlig situation. Principen måste vara att kunna sälja det vi tillverkar både inom och framför allt utom landet.

RALF LINDSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Margot Håkansson tar upp frågan om att regeringen skall få ett speciellt ansvar för Karlskronavarvet. Detta tycker hon är bra, och det tycker också jag är bra. Men Margot Håkansson kanske då kan svara på min fråga, vad det speciella ansvaret egentligen innebär litet mer konkret. Jag vet att de anställda på Karlskronavarvet också är mycket nyfikna på svaret och fordrar ett litet mer konkret besked än bara att regeringen har ett speciellt ansvar.

Margot Håkansson tog också upp det tidigare diskuterade försvarsbeslutet, då kammaren för ett par veckor sedan gav försvaret litet snävare ramar för de närmaste åren. Margot Håkansson nämnde siffran 5 miljarder. Den summan har jag inte hört talas om tidigare, men det kanske vi inte behöver diskutera eller tvista om. Märkligare är att industriminister Åsling i början av dagens debatt sade att det som riksdagen har beslutat, det skall naturligtvis regeringen rätta sig efter, medan statsminister Fälldin här tydligen har sagt – jag har dock inte kontrollerat det – att det försvarsbeslut som riksdagen fattade för två veckor sedan skall man under hösten på något vis ändra på. Margot Håkansson verifierar det påståendet i dag, så det beslutet behöver regeringen tydligen inte rätta sig efter. – Det borde finnas någon konsekvens även där.

Får jag ställa samma fråga som Hans Gustafsson ställde men som han inte fick något svar på: Om man ändrar försvarsbeslutet, kan då Margot

Nr 165

Torsdagen den
5 juni 1980

*Vissa varvsfrågor,
m. m.*

Torsdagen den
5 juni 1980

*Vissa varvsfrågor,
m. m.*

Håkansson eller någon annan av regeringspartiernas ledamöter i utskottet garantera att Karlskronavarvet får mycket mer pengar till marina jobb? Det måste ju bli en konsekvens av det påstående som vi har hört nu.

Sedan till påpekandet att respittiden för Karlskronavarvet är för kort. Margot Håkansson tycker det, och det tycker också jag. Det står att utskottet kan tänka sig att förlänga tiden mer än till 1981, men det står ingenting om hur länge den skall kunna förlängas. Det här är verkligen en tuggummiskrivning som det är svårt att gå med på – vi vill ha ett litet bättre och mer konkret besked i den frågan!

HANS GUSTAFSSON (s) replik:

Herr talman! En kortfattad replik till Margot Håkansson, som först säger att hon med skärpa vill framhålla att Sölvesborgs varv skall ha pengar till sin omstrukturering från det anslag som tilldelas Svenska Varv. Men därefter säger hon att hon är förvånad, särskilt med hänsyn till det stora budgetunderskottet, över att den socialdemokratiska motionen föreslår 27 milj. kr. Men det är väl ändå så, Margot Håkansson, att antingen vi tar det beloppet av varvsanslaget eller från ett särskilt anslag, så har det ju ändå samma effekt på budgetunderskottet.

Margot Håkansson säger vidare att det är bra om vi kan arbeta gemensamt i den här frågan därför att den inte är särskilt lämpad att lägga partipolitiska synpunkter på. Men orsaken till att Margot Håkansson inte kan stöja vårt förslag – som hon tycker är bra både när det gäller Sölvesborgsvarvet och när det gäller Karlskronavarvet, är väl just partipolitiska synpunkter. Det beror väl på att den parlamentariska situation som vi nu har gör det svårt för Margot Håkansson?

MARGOT HÅKANSSON (fp) replik:

Herr talman! Först ett svar till Ralf Lindström.

Det är givet att jag här inte i detalj kan säga på vilket sätt regeringen skall ha ett särskilt ansvar. Men jag förutsätter i alla fall allvarligt att utskottets skrivning, som är ganska stark, måste följas av regeringen. I och med att Karlskronavarvet skall minska sin civila produktion blir varvet synnerligen beroende av de marina beställningarna. Jag skulle kunna svara Ralf Lindström genom att säga: Om man skär ner förslagsanslaget med 2 miljarder kronor på fem år, har ju försvaret inte fått mer pengar att spendera på någon försvarsgren, utan då blir det i stället mindre pengar. Men jag förutsätter att de borgerliga partierna gemensamt tar ansvaret för detta misstag, eftersom det gjordes på den borgerliga sidan, när den socialdemokratiska reservation som var fogad till försvarsutskottets betänkande gick igenom. Det misstaget måste rättas till, annars kommer försvaret och marinen i en mycket dålig situation.

När det gäller utskottets skrivning om respittiden för Sölvesborgsvarvet sade jag i mitt första anförande att det är beklagligt att vi inte kunde komma till en gemensam ståndpunkt. Det är bekymmersamt att man inte riktigt har insett att 1978–1981 är en så kort period att det är omöjligt för Sölvesborgs-

varvet att under den uppnå lönsamhet. Det finns dock en öppning av tidsfristen i utskottets skrivning, och därför kan jag stödja den.

Hans Gustafsson frågade litet om partipolitiska synpunkter och om de öronmärkta pengarna. Visserligen kommer de öronmärkta pengarna ur samma kassa. Men vi har kanske, Hans Gustafsson, litet olika syn på hur staten klarar av företagsbedömningar och hur de enskilda företagen, även om de är statliga, gör det. Jag tror att företagen har möjlighet att anvisa pengar. Det behövs kanske mer än 27 miljoner till Sölvesborgsvarvet. Jag tycker att man där skall få de pengar man behöver för att kunna utvecklas till en verkstadsindustri som kan bära sig.

RALF LINDSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Detta börjar bli ganska avskräckande. Margot Håkansson förutsätter att den skrivning som nu finns i utskottets betänkande måste följas av regeringen när riksdagen har beslutat om den, som vi kommer att göra om några timmar. Men hon förutsätter samtidigt att det beslut som riksdagen fattade för två veckor sedan inte alls skall behöva följas – det skall man ändra på grund av att det inte blev det beslut som borgerligheten i riksdagen egentligen ville ha. Skall vi kunna lita på vad riksdagen beslutar måste vi respektera besluten.

Det blir naturligtvis mindre pengar till försvaret om man minskar anslagen till försvaret. Detta är alltså ett beslut om planeringsramar för försvaret, och hur de planeringsramarna kommer att diskuteras och läggas fram vet jag inte. Men vi kan inte höja försvarskostnaderna bara av den anledningen att vi måste skaffa jobb. Försvarskostnaderna skall naturligtvis beräknas efter de möjligheter vi har att anslå pengar och efter vad som är nödvändigt för försvarets fortsatta möjligheter att verka i Sveriges tjänst.

MARGOT HÅKANSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag ifrågasätter inte riksdagens beslut på grund av att det nu skedde ett misstag. Men i det parlamentariska läge vi har nu, med ett mandats övervikt, är det lätt hänt att det blir både ett kvittningsfel och ett misstag.

Regeringens intentioner i detta fall var ju att ge försvaret 2 miljarder på fem år, dvs. 400 miljoner mer per år, och då måste även marinen få del av de pengarna, bl. a. för att kunna beställa marina fartyg. Om man inte har dessa 2 miljarder ytterligare inom försvarsramen på fem år har man ju mindre att fördela – den saken är väl helt klar.

Jag tycker inte det är odemokratiskt att rätta till fel som blivit begångna genom enskilda ledamöters slarv eller kvittningsfel. Jag tror att även en socialdemokratisk regering skulle haft lovvärda och hedervärda intentioner att göra det.

När det gäller frågan om stöd för de socialdemokratiska reservationerna i den här frågan uttryckte sig Ralf Lindström i sitt huvudanförande ungefär så här: Jag begär nu något så ovanligt som att borgerliga ledamöter skall stödja socialdemokratiska reservationer.

Nr 165

Torsdagen den
5 juni 1980

*Vissa varvsfrågor,
m. m.*

Torsdagen den
5 juni 1980

*Vissa varvsfrågor,
m. m.*

Men detta är ingenting ovanligt. Det inser säkert Ralf Lindström om han tänker på debatterna nu under våren och f. ö. också under andra riksmöten. Det är ju så man agerar partipolitiskt, om det avgivits reservationer som direkt berör den bygd man lever och verkar i. Jag tycker inte att detta är något konstigt, och jag missunnar inte de socialdemokratiska ledamöterna att använda sig av de möjligheter de har att försöka påverka de borgerliga representanterna från länet. Jag tror att vi hade gjort precis detsamma, om vi hade haft en socialdemokratisk regering. Men jag uppskattar att Hans Gustafsson uttryckte sin förståelse för de svårigheter man som ledamot kan ha i ett sådant parlamentariskt läge som det vi nu har här i riksdagen.

Talmannen anmälde att Ralf Lindström anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

PER BERGMAN (s):

Herr talman! Jag förmodar att ledamöterna har överseende med att jag inte försöker göra en översiktlig bedömning av varvsproblematiken under de tio minuter jag har till mitt förfogande, framför allt med tanke på att vi nu liksom tidigare haft en mycket lång debatt om den här frågan. Problemen är ju nästan exakt desamma. Det enda nya i år – och det är mycket ovanligt för mig och för andra göteborgare – är att vi inte är i centrum för debatten. Vi kommer in på sladden här, och man ser inte problemen i Göteborg som något särskilt bekymmer. Man har glömt vad som har varit. För något år sedan stod jag t. ex. här och sade att vi i Göteborgsregionen hade nedläggelser av varv i en omfattning som motsvarade varven både i Landskrona och i Uddevalla.

Det här har vi fått bära. Vi har djupa sår i vår arbetsmarknad och i vår sysselsättning som en följd av varvsnedläggelserna. De sårén blöder än. Det hade givetvis varit glädjande om vi hade varit fria från bekymmer, och det hade på sitt sätt kunnat vara en tröst i eländet, men så är det tyvärr inte.

Men Arendal, som ju är det mest omtalade varvet i Göteborg, har ändå lyckats kolossalt väl på sitt nya område, att ge sig ut på offshoremarknaden. I initialskedet har man lyckats över förväntan. De som ansvarar för det här – företagsledning, anställda och alla engagerade – är väldigt entusiastiska inför uppgiften och har stark tro på den. Men vi får nog trots allt hysa en behärskad optimism, för det kan ju svänga snabbt.

Även omdömena svänger snabbt. Innan man satsade på detta redovisades från politikerna här olika ståndpunkter var och varannan månad. En ståndpunkt var att Arendal skulle läggas ner. Man sade inte att Arendal var ett omodernt varv, men det talades om att andra varv var moderna, och man tänkte sig att Arendal skulle byggas om för verkstadsindustri osv. Det var inte så länge sedan. Vi kanske därför skall vara litet försiktiga i våra glädjeyttringar över att Arendal i dag är det varv som man ser på med en viss optimism.

Vi har en besvärlig arbetsmarknad i Göteborg, och vi har bekymmer för framtiden. Det bekräftas av att riksdagen förra veckan var enig om att anta

ett utskottsbetänkande som fastslog att det finns stor anledning att känna oro för framtiden i fråga om Göteborgs arbetsmarknad och att den kommer att utsättas för stora påfrestningar framöver. I den här debatten har också arbetsmarknadsutskottets talesman Erik Johansson väl redovisat de åtgärder som vi tycker är angelägna och som vi vill fortsätta att driva för att stävja de bekymmer som finns, och då tänker jag också på varvssituationen.

Om man håller sig till arbetsmarknadsstatistiken och redovisningen av antalet sysselsatta och antalet efterfrågade arbeten, så ger detta bara en begränsad bild av arbetsmarknadssituationen i Göteborg. För att använda en just i de här dagarna aktuell terminologi i det här huset med tanke på den fotbollsmatch som just gått av stapeln, så skulle man kunna tala om en Allsvenska i fråga om antalet förtidspensionärer och deltidspensionärer, och då kan man säga att Göteborg nästan leder den Allsvenskan. Om man jämför med andra orter är vi, i gamla termer, ett Norrlandslän med hänsyn till den rikliga förekomsten av förtids- och deltidspensionärer. De finns inte med i statistiken över arbetslösa, och de kan inte efterfråga arbete. Under 1970-talet har det kommit till tiotusentals förtidspensionärer. Dessa kategorier människor finns alltså i Göteborg men hade inte funnits om vi hade haft en full och god sysselsättning. Då hade många av dem säkerligen varit i arbete och känt lycka och fått inkomster av det. Och samhället hade haft glädje av det också.

Jag vill uttrycka glädje över att utskottet varit så positivt i sitt ställningstagande till ett förslag i den socialdemokratiska partimotionen och gått med på att – för att uttrycka det enkelt – broprojektet vid Cityvarvet kan komma till stånd. Det är en skön sak att veta det.

Detta är ett uttryck för det som vi tycker är viktigt – att staten handlar litet rationellt med sina egna verksamheter. Staten har ju behov av att få arbeten utförda här och var. Det kan då finnas konkurrenskraftiga – för det skall det naturligtvis vara – och vettiga idéer och lösningar inom något statligt företag som kan tillgodose de behoven. Här har vi ett sådant exempel, där Cityvarvet tagit fram en bro, som militären accepterat. Det är bara fråga om att passa ihop inkomst- och utgiftssidan så att det hela kan ske på ett rationellt sätt.

Så här borde det vara, att staten handlar som en koncern, håller ihop det hela totalt på ett vettigt sätt. Det kan man göra på flera områden. Det här är det första insteget, och från detta projekt borde man gå vidare och se efter inom olika statliga verk och inom olika departement så att man samordnar våra gemensamma intressen på ett effektivt sätt.

Broprojektet vid Cityvarvet är ett gott exempel på ett sådant handlande.

Jag vill sedan ta upp en fråga som ligger på samma nivå, dvs. som har med regeringens agerande att göra. Det gäller att vi bör ha litet grand av företagsekonomisk syn på verksamheten. Staten har ju industriverksamhet och kommersiell verksamhet, säljer både inom landet och till främmande länder.

Inom Cityvarvet, som är ett alert varv med en alert företagsledning, har

Nr 165

Torsdagen den
5 juni 1980

*Vissa varvsfrågor,
m. m.*

Torsdagen den
5 juni 1980

*Vissa varvsfrågor,
m. m.*

man funderat över att finna former för att kunna handla med de s. k. statshandelsländerna, sådana länder som vill betala i form av nya varor och inte i form av pengar. Det gäller bl. a. ryssarna.

Cityvarvet ligger bra till för att reparera sovjetiska båtar. Men nu bogseras de bara hem och repareras där. Om man kunde ta emot betalning i form av varor skulle man kunna få jobb till varvet. Det finns visserligen en del jobb redan nu, men om vi kunde lösa frågan om betalning skulle det bli mycket fler.

Svenska Varv kan naturligtvis inte sätta i gång och öppna en diverschandell med en massa olika varor. Men vi har ju Statsföretag, som skulle kunna gå in här – inte bara för Cityvarvet utan för alla svenska varv.

Det här är en ny och stor marknad för svenskt näringsliv – det vet vi. Och det finns också andra statliga företag än Svenska Varv som skulle kunna ha glädje av detta.

Men det måste tas initiativ och finnas vilja, handlingskraft och en känsla för att det gäller företagsverksamhet, där man måste vara på alerten. Jag hoppas att detta så småningom kan bli aktuellt.

Denna fråga finns omnämnd i vår partimotion i en mening. Men det finns inte något yrkande. Vi är ju så formella i det här huset, och den här frågan hör inte ihop med varvspropositionen och ligger inte inom industridepartementets verksamhetsområde utan handelsdepartementets – och då är det en annan huvudtitel osv. Men jag hoppas att regeringen förekommer oss socialdemokrater så att vi inte kan motionera i januari om att det bör komma till stånd en sådan här verksamhet. Då skulle jag verkligen bli glad.

Jag vill till slut säga något om Projekt 80. Erik Johansson har argumenterat mycket utförligt för det, så jag behöver inte uppehålla mig vid frågan som sådan. Jag vill bara hastigt göra några noteringar.

Det var mycket motstånd mot P 80 när det kom till. Det var segt att komma i gång. Beslutet togs i december 1978, och sedan gick tiden ända fram till hösten 1979 innan verksamheten kom i gång. Den har alltså funnits under en mycket kort tid.

Verksamheten hann inte komma i gång förrän den utdömdes, framför allt av dem som går omkring och är näringslivsideologer och förfäktar principer för hur människor kommer att handla i olika situationer och hur löntagare förmodas uppträda; får någon en garanti så sitter han bara hemma och tar emot den och ger fadderullan i att ta ett jobb. Det är ett sådant främlingskap inför hur en arbetare eller en tjänsteman resonerar som här kommer till uttryck. Men så sade man, och så argumenterade man. Näringslivsföreträdare och borgerliga politiker gick ut och sade: Det här är inte bra, det kommer att stoppa cirkulationen, man får inte folk till de arbetsplatser som behöver arbetskraft, som är utvecklingsstarka.

Vi vet att det inte är så. Alla vi som har varit i Göteborg vet det. Utskottet vet det, och de riksdagsmän som har varit där nere vet det. Partiledarna har varit där och vet det också. Facket, företaget, arbetsmarknadsorganisationerna, och även de som skrek om detta förut, säger att detta som man befarade inte har hänt – att folk skulle sitta där och vänta på att få sin garanti

förverkligad och strunta i att ta jobb. Hittills har det inte redovisats ett enda fall som har undanhållits den fria arbetsmarknaden, som garantin alltså skulle ha varit en spärr för.

Därför blev jag mycket ledsen när jag läste följande mening i utskottsbetänkandet: "Å andra sidan går det inte att förneka att garantier av detta slag kan motverka vad som från alla utgångspunkter är önskvärt, nämligen att arbetskraften går över till företag med goda utvecklingsmöjligheter." Vi skall få ett intryck av att Gyllenhammar hade rätt, liksom de andra förespråkarna för sådana idéer. Det är ju ett skickligt kansli på utskottet som arbetar med formuleringar. Det står alltså "kan motverka", det står inte "har motverkat". Det är en teoretisk tanke att det kan bli på detta sätt, men man får intrycket att det har hänt.

Att vara fångna i en ideologi brukar ju vi klandras för som tror på "socialimsen" som socialismen ibland kallas för. Det talas om dogmatiker, men när det gäller näringslivets ideologer är det verkligen berättigat att tala om dogmatik.

Jag yrkar liksom Thage Peterson bifall till socialdemokraternas reservationer.

I detta anförande instämde Lisa Mattson, Jan Bergqvist och Kurt Hugosson (alla s).

INGER LINDQUIST (m):

Herr talman! När vi strax före julen 1978 i den här kammaren senast debatterade varvsfrågan, tyckte jag det var viktigt att betona att vi hade en framtidstro när det gällde våra svenska varv. Den framtidstron grundade sig på vårt internationellt sett höga produktionstekniska och administrativa kunnande, på en sedan lång tid tillbaka utvecklad yrkesskicklighet, på en vilja och förmåga att utveckla nya produkter och finna nya marknader – kort sagt en förmåga att anpassa sig till vad en kärvare verklighet krävde. Vad vi då behövde var en insikt om att en sådan omställning tar tid och kostar pengar.

Under den tid som förflutit sedan dess har jag försökt följa utvecklingen av varvsindustrin, och då har jag rätt självklart koncentrerat mig till varven i min hemstad Göteborg. Jag är därför glad att i dag kunna säga att jag tycker att de göteborgska varven verkligen levt upp till de förhoppningar som åtminstone vissa av oss i den här kammaren hade. Jag tror att det bör sägas att det för ledning och anställda inte har varit något lätt jobb. Det har krävt fina arbetsinsatser av varvsledningen, tjänstemännen och arbetarna.

Det återstår självfallet hårt arbete innan varven kan uppfylla de krav på lönsamhet som vi i dag från riksdagens sida kommer att ställa, men jag tycker att den dämpade optimism som t. ex. framgår av en sammanställning från Arendalsvarvet kallad "Varven som fick chansen" är lovande för framtiden. I den sägs avslutningsvis: "Vi är nu igenom den största förändringen, de stora förluståren har vi bakom oss. Vårt senaste bokslut visar att vi är på rätt väg. Vi har betalt inträdeskostnaderna som nu börjar ge avkastning. Vi har

Nr 165

Torsdagen den
5 juni 1980

*Vissa varvsfrågor,
m. m.*

Torsdagen den
5 juni 1980

*Vissa varvsfrågor,
m. m.*

riktningen klar och vi vill nu fortsätta på den inslagna vägen." Detta uttalande ger förhoppningar inför framtiden.

För att de förhoppningarna skall kunna bli verklighet, fordras enligt min uppfattning att det blir fråga om en trevarvslösning. Från Göteborgshåll har vi accepterat strukturplanen, som ändå innebär att vi i Göteborg nu återigen drabbas hårt av kommande nedskärningar. Självfallet skulle jag gärna ha sett att det hade gått att rädda också varvet i Landskrona. Jag förstår till fullo den besvikelse och de farhågor inför framtiden som landskronaborna känner. Det är också särskilt lätt för oss i Göteborg, som redan har lagt ner två varv, att ha den förståelsen och medkänslan.

Tyvärr har jag ändå måst böja mig för de övertygande argument som talar för en trevarvslösning. En fyravarvslösning har av många bedömts som på sikt förödande för hela vår svenska varvsindustri. Jag hoppas därför, herr talman, att utskottets hemställan i sin helhet vinner bifall.

ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Herr talman! Många orter kommer att drabbas hårt, om riksdagen godkänner regeringens varvsproposition. Göteborg är en av dem, och det kan finnas anledning att något teckna hur situationen ser ut där.

Antalet personer som har lämnat arbetsmarknaden och fått förtidspension har fördubblats under 1970-talet. Det har främst gällt äldre personer. Samtidigt med den ökade förtidspensioneringen har antalet arbetstillfällen inom industrin minskat. Då dessa väntas fortsätta att minska, kommer det att medföra att ännu flera förtidspensioneras. I dag är mer än 15 % av Storgöteborgs befolkning i åldern 55–64 år förtidspensionerade. Om ökningen fortsätter som hittills, kommer det att gälla för 22 % år 1985.

Det finns i dag ca 10 000 människor som har beredskapsarbete eller andra s. k. arbetsmarknadspolitiska jobb i regionen. Flera tusen går arbetslösa. Sysselsättningen inom byggnads- och tillverkningsindustrin har minskat med ca 14 000 arbetstillfällen under 1970-talet. Den minskade efterfrågan på arbetskraft avspeglar strukturrationaliseringen i samhället. De varuproducerande sektorerna svarar för en allt mindre del av den totala sysselsättningen.

Näringslivssekretariatets prognos över efterfrågan på arbetskraft är alarmerande. Den säger att ca 24 000 arbetstillfällen kommer att saknas i regionen i mitten på 1980-talet. Då har man inte räknat med kapacitetssänkningar vid varven. Man har också räknat bort dem som väntas bli förtidspensionerade av arbetsmarknadsskäl. Man har inte heller tagit hänsyn till de effekter som ökad robotisering och datorisering kan tänkas få.

De avgörande beslut som har skapat den nuvarande industristrukturella bilden i Göteborgsregionen och de kristendenser som följt av detta har fattats i slutna direktionsrum och med enbart företagsekonomiska kalkyler som underlag. De politiska makthavarnas handlingar har kännetecknats dels av en total passivitet när det gällt planering av den framtida industristrukturen, dels av ett närmast obegränsat ekonomiskt stöd till företagen och dessutom av en total anpassning till exportindustrins konjunkturstyrda härjningar.

Torsdagen den
5 juni 1980

*Vissa varvsfrågor,
m. m.*

Herr talman! Regeringens proposition och utskottets betänkande om varvspolitikerna bygger på bedömningen att den svenska varvsindustrins kapacitet fortfarande är alltför stor i förhållande till efterfrågan på dess produkter. De innehåller förslag om åtgärder som syftar till att skapa förutsättningar för den svenska varvsindustrin att öka konkurrenskraften och lönsamheten. Och för att på sikt uppnå detta väljer man en defensiv väg och hävdar att kapaciteten måste skäras ned.

Den grundläggande uppfattning och det synsätt som bestämmer förslagets politiska inriktning delas av socialdemokratin.

Regeringen sluter upp i ledet av tre tidigare regeringar och fortsätter deras nedrustning av den svenska varvsindustrin. Det innebär en total kapitulation inför och anpassning till de s. k. fria marknadskrafterna med deras kortsiktiga, snävt företagsekonomiska lönsamhetskalkyler. De arbetandes och samhällets intressen betraktas som försumbara, och stora och vitala delar av den svenska produktionsapparaten öde och framtid bestäms av okontrollerbara konjunkturella förändringar. Avgörande beslut, som rör tusentals människors framtid, förs bort från demokratiskt politiskt inflytande och fattas i slutna direktionsrum, med kapitalistiska lönsamhetskalkyler som enda underlag.

Det synsätt som förslaget bygger på innebär att riksdagens och regeringens ansvar och uppgifter reduceras till att medverka till att skräddarsy och anpassa produktionen till den kapitalistiska strukturomvandlingen och att städa efter kapitalismens värsta härjningar. Nödvändigheten av att från samhälleliga utgångspunkter utarbeta ett långsiktigt industripolitiskt program för att använda produktionsapparaten till att tillfredsställa samhälleliga behov bortser man från. Man ser inte den stora produktionskapacitet som varven har eller den yrkesskicklighet som de varvsanställda besitter som värdefulla tillgångar för samhället, tillgångar som kan utnyttjas för att tillgodose samhälleliga behov som onekligen finns. Nej, man ser detta som belastningar som med det snaraste genom nedskärningar och nedläggningar måste anpassas till den rådande konjunktursituationen.

Även det här synsättet delas av socialdemokratin. Då och då kan man från det hållet få höra utfall mot marknadskrafternas destruktiva inverkan på samhället och produktionsapparaten, liksom deras konsekvenser för de anställda. Men när det kommer till konkreta handlingar är skillnaderna mer en fråga om grader än om principer.

Utskottet är helt enigt med industriministern när han säger att statens kostnader för varvsindustrin under åren 1977–1979 har uppgått till 12 miljarder kronor och att det från industripolitiska och samhällspolitiska synpunkter är oförsvarligt att fortsätta att satsa en så stor del av våra knappa tillgångar på stöd till varven. Men denna uppfattning är falsk. De här pengarna har inte satsats för att stödja varven. De här pengarna har inte satsats för att utnyttja varvens produktionskapacitet. De har inte satsats för att utveckla en samhällsnyttig, planerad produktion. Nej, de har satsats för att skära ned, inskränka och anpassa produktionen till den kapitalistiska strukturomvandlingen. Och detta är oförsvarligt.

Torsdagen den
5 juni 1980

Vissa varvsfrågor,
m. m.

Pengarna har inte satsats för att utnyttja den kunniga arbetskraftens yrkesskicklighet utan för att täcka de samhällsekonomiska kostnader som är förknippade med de anställdas avlägsnande från varven. Detta är oförsvarligt.

Pengarna har använts för att avveckla och inte för att utveckla varven.

Sådan är innebörden och den politiska inriktningen av regeringens proposition och utskottets betänkande, och detta ansluter sig socialdemokratins till.

I sin motion säger socialdemokraterna:

”Strukturplanens mening är att utvecklingen vid storvarven skall anpassas till marknadens krav och möjligheter. Som redan framgått delar vi den uppfattningen.” Vidare heter det i motionen: ”Om det visar sig att det omfattande program som nu inleds inte är tillräckligt för att nå detta mål måste ytterligare åtgärder vidtas. Det står också klart att dessa åtgärder kan komma att innebära fortsatta kapacitetsneddragningar och nedläggningar av hela varvsenheter.” Här finns inte ett ord om nödvändigheten av att ändra marknadens krav och ändra på dess förutsättningar och möjligheter. Här ställs inte en enda av de vitala frågor som för oss kommunister har varit självklara att ställa. Hur skall jobben vid varven räddas? Hur skall de anställdas yrkesskicklighet tillvaratas till gagn för samhällets utveckling? Hur kan den fria varvskapaciteten utnyttjas?

Socialdemokraternas ställningstagande innebär att man sluter upp bakom den strukturplan som betyder att varvskapaciteten kommer att minska med tusentals arbetstillfällen fram till 1984. Tusentals anställda kommer att drabbas av arbetslöshet – många av dem för lång tid, en del av dem för alltid, och för dem blir förtidspensioneringen det enda alternativet. Det innebär inte bara att socialdemokraterna accepterar en enorm kapitalförstörelse och nedläggningen av en hel produktionsgren. Det innebär också att socialdemokratins förknippar framtiden med den kapitalistiska samhällsutvecklingen.

Den förevändning som socialdemokratins använder sig av, för att ställa sig bakom de värderingar och politiska riktlinjer som borgarregeringen bygger sina förslag på, är att vi befinner oss i en ekonomisk kris. Vem befinner sig i ekonomisk kris? Johansson och Andersson på varven befinner sig inte i någon ekonomisk kris. Den svenska arbetarklassen befinner sig inte i ekonomisk kris. Den drabbas av krisen. Det är den kapitalistiska marknads-ekonomin som befinner sig i kris. Och så länge socialdemokratins inte öppet och klart erkänner denna grundläggande sanning utan enbart försöker finna lösningar som rymms inom det ekonomiska fåtalsväldet och syftar till att bevara och stimulera detta system på arbetarklassens bekostnad innebär det att man försöker dölja de egentliga motsättningarna i samhället och att man bidrar till att passivera och avideologisera arbetarklassen.

Herr talman! Vpk har en helt annan syn på varvspolitiken än de borgerliga partierna och socialdemokraterna ger uttryck för. Vi betraktar varven och deras arbetskraft som en värdefull tillgång, som måste utvecklas och utnyttjas för att tillgodose samhälleliga behov. Varven skall ingå som en del i

ett långsiktigt industripolitiskt program.

Vi kräver att regeringen utarbetar ett program där varvens, rederiernas och hamnarnas verksamheter samordnas i en samhällsplan för utrikeshandel och transporter. Genom en aktiv statlig rederiverksamhet måste handelsflottan bevaras och utvecklas, likaså måste inrikes- och kustsjöfarten byggas upp och utvecklas. Planer för en alternativ samhällsnyttig produktion måste utformas, vilket innebär att varvens kapacitet kan utnyttjas exempelvis för produktion inom energisektorn och för att bygga ut det kollektiva transportnätet.

Vi anser att det ligger på regeringens ansvar att utarbeta ett sådant program. Om inte regeringen gör det – vem skall i så fall göra det? Är det till den marknadsekonomi som befinner sig i kris som ansvaret skall överlämnas? Är det den som skall bestämma förutsättningarna och villkoren för den svenska energipolitiken? Är det till den vi med varm hand och obegränsat förtroende skall överlämna vår framtida transportpolitik? Man får lätt det intrycket av de svepande formuleringar och den totala brist på nytänkande varmed utskottet avfärdar vpk:s förslag.

Vi accepterar inga nedläggningar, inga nedskärningar eller avskedanden vid varven. Kampen för varven och deras förnyelse är inte bara en kamp för att försvara en viktig sektor av svensk industri och arbetsmöjligheterna där. Den är lika mycket en kamp i en betydelsefull allmän klassfråga. Den ingår i kampen mot storfinansens kapitalflykt och utarmningen av svenskt produktionsliv. Den är ett led i kampen mot den borgerliga regeringen och dess sätt att bedriva strukturpolitik med ett ensidigt främjande av storfinansens intressen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till vpk-motionerna.

BERTIL HANSSON (fp):

Herr talman! När företrädare för Göteborg går upp i den här debatten är det inte för att ställa region mot region eller grupp mot grupp utan för att det kan vara nödvändigt att i diskussionen, som ganska klart är koncentrerad kring andra varvsorter, påminna om vad som har skett under den hittills gångna delen av den svenska varvskrisen. Göteborg har fått bära den tunga delen av bördorna. Vi är beredda att också i framtiden bära vår del av de gemensamma bördor som måste bäras, eftersom vi realistiskt inser att den svenska varvsindustrin måste arbeta i den verklighet som den internationella utvecklingen lett fram till.

Vi accepterar därför den plan som näringsutskottet stannat för. Men vi är oroliga för att en förändring i enlighet med socialdemokraternas förslag väsentligt skulle öka riskerna för hela den svenska varvsindustrin. Den oron kvarstår, även om riksdagsbeslutet skulle innebära en förändring enligt socialdemokraternas önskemål bara på en enda punkt, nämligen i fråga om Öresundsväret.

Den svenska varvsindustrin lever ett farligt liv. Den lever så på marginalen att frågan är om den tål en förändring av den art som här har antytts som möjlig.

Nr 165

Torsdagen den
5 juni 1980

*Vissa varvsfrågor,
m. m.*

Torsdagen den
5 juni 1980

*Vissa varvsfrågor,
m. m.*

Hårda slag har genom varvskrisen drabbat Göteborgs arbetsmarknad och Göteborgs näringsliv över huvud taget. Två stora varv är helt utraderade. Lindholmen och Eriksberg. Ett nybyggnadsvarv, Cityvarvet, har fått göra en svår och smärtsam omställning till enbart reparationsverksamhet. Det återstående varvet, Götaverken Arendal, har under de senaste tre åren gjort en radikal omorientering, en total helomvändning beträffande både sortiment och marknader. Stora färjor byggs i stället för tankers. Borrjiggas och bostadsplattformer är de nya produkterna. Denna omställning har skett under en period då ledning och anställda har kastats mellan hopp och förtvivlan beträffande framtiden. Bostonutredningen utfärdades så sent som i november 1979 en total dödsdom över Arendalsvarvet. Ändå har varvet under den här svåra tiden arbetat oförtruttet med blicken riktad mot framtiden.

Under de senaste fem årens nedskärningar har antalet arbetstillfällen på varven i Göteborg minskat från 15 000 till 5 000, och två storvarv – jag upprepar det – har helt utraderats. Nu förestår nya prövningar.

Det är därför litet egendomligt att regeringen enligt vissa formuleringar i propositionen tagit så lätt på vad som skulle kunna bli följden för Göteborgs arbetsmarknad av de nedskärningar som strukturplanen innebär. Det sägs i propositionstexten att effekterna på sysselsättningen troligen bör kunna bemästras med sedvanliga sysselsättningspolitiska medel och att regeringen har för avsikt att återkomma under hösten 1980 med förslag om vad som eventuellt kan behövas av sysselsättningsskapande åtgärder.

Detta synsätt har vi från Göteborgs sida inte kunnat acceptera. Därför är det med tillfredsställelse som vi nu konstaterar att arbetsmarknadsutskottet och näringsutskottet enstämmigt uttalat: "När det gäller Projekt 80 vill utskottet – med hänsyn till att höstens riksdagsbeslut kan väntas tämligen sent – tillfoga att utskottet inte har något att erinra mot att regeringen får besluta om att projektet får fortsätta någon tid in på 1981 om det bedöms lämpligt." Det kunde annars finnas risk för att det helt abrupt avbröts vid utgången av år 1980.

Vad utskottet anfört föreslås riksdagen ge regeringen till känna, och det uppfattar vi från Göteborgs sida som ett mycket betydelsefullt uttalande.

Den andra punkt som är tillfredsställande är att riksdagen begär att i samband med den aviserade propositionen i höst få en redovisning av erfarenheterna av Projekt 80. Jag är övertygad om att denna redovisning kommer att innehålla ett material, som visar hur svagt underbyggda de kritiska uttalandena kring Projekt 80 har varit och är. Därför är det nyttigt att en sådan redovisning kommer att ges.

Den tredje punkt i utskottets skrivning som måste betraktas såsom mycket positiv är det som även Per Bergman har erinrat om från denna talarstol, nämligen de påminnelser som görs beträffande de kommande beställningarna av militära broar från Cityvarvet.

Dessa tre positiva drag i utskottets skrivning gör att jag vill helt yrka bifall till utskottets hemställan i samtliga moment.

I detta anförande instämde Kerstin Ekman (fp).

SONJA REMBO (m):

Herr talman! Den plan för omstrukturering av Svenska Varv som framlagts i regeringens proposition nr 165 och i näringsutskottets betänkande nr 69 innebär för Göteborgs del att Götaverken Arendals produktion inriktas på offshore och prefabricerade anläggningar och att Götaverken Cityvarvet ägnar sig åt konventionell reparationsverksamhet och kompletterande produktion. Planen medför jämfört med 1979 en reduktion med 2 400 arbetstillfällen. Detta innebär en minskning av antalet sysselsatta vid storvarven i Göteborg sedan mitten av 1970-talet fram till 1982 med ca 10 000. Härtill kommer ett stort antal sysselsättningstillfällen, som bortfallit hos entreprenörer och underleverantörer till varven.

Även om Göteborg har en jämförelsevis stor och varierad arbetsmarknad, har denna utveckling inneburit och innebär – vilket också tidigare har framförts här i debatten – mycket stora påfrestningar för såväl de berörda människorna som kommunen i stort. En analys av den förväntade befolknings- och arbetsmarknadsutvecklingen i Storgöteborg, som utförts av Göteborgs kommun, visar att det är realistiskt att i mitten av 1980-talet räkna med att ca 30 000 personer inte kommer att ha möjlighet att få arbete inom regionen, under förutsättning att arbetstiden förblir oförändrad och de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna ligger kvar på samma nivå som vid årsskiftet 1979-1980. Härtill kommer att antalet förtidspensionärer redan nu, inte minst på grund av de tidigare neddragningarna vid varven, uppgår till ca 26 000.

Även om Göteborgs arbetsmarknad f. n. uppvisar en betydligt ljusare bild än för bara några månader sedan, innebär utvecklingen på sikt att det finns små förutsättningar att utan särskilda åtgärder absorbera ett stort antal friställda från varven. Det är därför väsentligt att regeringen i det förslag som den avser att förelägga riksdagen till hösten beträffande sysselsättningen på varvsorterna särskilt beaktar den långsiktiga utvecklingen i Göteborgsregionen.

Såsom framgår av arbetsmarknadsutskottets betänkande finns det tecken som tyder på att anställningsgarantin, såsom den hanterats genom Projekt 80 i Göteborg, inneburit fördelar från både företagsekonomiska och sociala utgångspunkter. Jag ansluter mig helt till den bedömningen och anser det värdefullt att Projekt 80 får en möjlighet att bedriva sin verksamhet också en bit in på 1981 så att det arbete som pågår kan fullföljas på ett socialt acceptabelt sätt.

Cityvarvets kapacitet anpassas till marknadsförutsättningarna, dvs. verksamheten inriktas mot i huvudsak konventionella reparationer inom den regionala marknaden. För att inte äventyra varvets framtid genom en så kraftig nedskärning av verksamheten att det riskerar utarmas på kompetens fordras också kompletterande produktion. I betänkandet nämns möjligheterna att erhålla order från försvaret på militärt bromaterial, s. k. Ribbon Bridge, som har utvecklats inom Cityvarvet.

Ett aktivt arbete måste bedrivas för att finna lämpliga objekt inom såväl reparationsområdet som den kompletterande produktionen. I detta sam-

Nr 165

Torsdagen den
5 juni 1980

*Vissa varvsfrågor,
m. m.*

Torsdagen den
5 juni 1980

*Vissa varvsfrågor,
m. m.*

manhang kan det vara lämpligt att i samband med förhandlingar om handelsavtal undersöka möjligheterna att skaffa reparanter till de svenska reparationsvarven från statshandelsländerna kring Östersjön.

Det har uttryckts farhågor för att den statliga satsningen på Cityvarvet kan innebära risker för andra svenska varv. Det kan vara en riktig invändning, men då är det också väsentligt att åtgärder vidtas så att dessa risker elimineras på sådant sätt att de svenska varv som opererar inom samma marknadssegment tillförsäkras likvärdiga konkurrensmöjligheter.

Den inriktning som Arendalsvarvet får på offshore och prefabricerade anläggningar innebär ett stort risktagande. Prefabricerade anläggningar anses vara ett mycket intressant framtida område, men det är ännu ytterst osäkert om Arendalsvarvet skall lyckas hävda sig på denna marknad.

I fråga om offshore har Arendalsvarvet på mycket kort tid lyckats med prestationen att skaffa sig ett gediget kunnande och att göra ett genombrott på marknaden. Jag vill gärna se det som ett bevis på vad svenskt företagande och svenskt kunnande även under ogynnsamma betingelser kan åstadkomma genom öppenhet för ny teknik och genom beredvillighet till omställningar.

Offshore är en enorm och krävande marknad, ett nutida Klondyke där ofattbart stora belopp är i omlopp. Fram till 1995 väntas efterfrågan på leveranser till oljeproduktionen på enbart den nordiska kontinentalsockeln uppgå till mellan 11 och 18 miljarder kronor per år vid hittills beslutad oljeproduktion. Härtill kommer ännu inte beslutade investeringar, bland vilka kan nämnas en trolig framtida gasledning på 15–20 miljarder US dollar.

Utvinningen av olja och gas i haven kräver inte bara nyinvesteringar till svindlande belopp utan också mycket omfattande underhållskostnader. Nordsjön har visat sig ställa högre tekniska krav på konstruktionerna än tidigare exploaterade oljefält till havs. Ytterligare komplikationer kommer att uppstå vid borrhningar på större djup, då delvis helt nya system måste utvecklas. Produkter för kraftförsörjning, transporter, rörledningssystem, förankringssystem m. m. behöver utvecklas, marknadsföras och produceras. Dyktekniken behöver utvecklas.

Exploateringen av de arktiska områdena kommer att ställa ytterligare krav på ny teknik och för dessa förhållanden anpassade produkter. På detta sistnämnda område har Arendalsvarvet redan engagerat sig.

Svenska företag, inte minst varven, har på dessa nya affärsområden möjligheter att hävda sig. Det finns dock anledning att också utveckla andra områden som kan bli föremål för satsningar från svenskt håll och som kan ersätta delar av offshoreindustrin den dag utvecklingen på Nordsjön planar ut och går in i ett lugnare skede. Också då erbjuder havstekniken stora möjligheter. Odlings- och fisketeknik, energiteknik och miljöskydd är några av de områden där dessa nya möjligheter erbjuds. Det tekniska kunnandet är redan avsevärt men behöver utvecklas. För att nå slagkraft inom dessa områden behövs en samordning av havsforskning och tillämpad marin teknologi. Jag vill här erinra om det förslag som utarbetats av den s. k.

Göteborgsdelegationen om inrättandet av ett havstekniskt institut och ett dykcentrum i Göteborg. Förslaget handläggs f. n. av regeringen.

Ny teknik och djärva satsningar är emellertid inte nog för att de svenska varven skall kunna hävda sig. Konkurrenterna är många. Skall vi lyckas, krävs det att vi också kan konkurrera prismässigt. Vi har här att möta konkurrens från länder som med samma höga teknik och service kan erbjuda avsevärt mycket lägre priser än Sverige. Det är ett överlevnadskrav att vi kan kompensera vårt höga kostnadsläge med en högre produktivitet. Produktiviteten vid varven har givetvis påverkats negativt under den långa och komplicerade omstruktureringsprocessen och den upprivande debatt som har pågått. Det förslag som nu ligger på riksdagens bord ger varven en möjlighet att på längre sikt planera sin verksamhet och därmed få den kontinuitet och den arbetsro som är förutsättningar för förbättrad produktivitet. För att uppnå detta fordras, förutom satsningar på forskning och utveckling av nya produkter, så att vi ständigt kan ligga ett steg före konkurrenterna, också att vi skapar ett klimat där det lönar sig för de enskilda människorna att skaffa sig de kunskaper som behövs och att göra en helhjärtad arbetsinsats. De svenska varvens framtid kommer att bestämmas av de enskilda människornas insatser, deras förmåga att skapa lönsamhet.

Det är givet, herr talman, att alla göteborgare med tungt hjärta ser att varvsproduktion i traditionell mening i det närmaste upphör i Göteborg för att ersättas med en produktion om vars framtid vi vet ganska litet. De varvsanställda i Göteborg har fått bära en mycket stor del av nedskärningarna i varvsindustrin och står inför ytterligare stora nedskärningar. De har genomlevt en lång och plågsam omställningsprocess som nu måste föras vidare ännu ett steg. Många varvsanställda har fått ställa om sig till nya arbetsplatser och nya arbetsuppgifter gång på gång. Alltför många har ställts helt utanför.

Ändå visar man från de anställdas sida en insikt om förhållandena och en vilja att medverka till att skapa en hållfast grund för en framtida lönsam varvsrörelse. Jag vill här citera ett uttalande från Metall-41:an i Göteborg: "Det är efter ingående överväganden och efter stor tväkan vi ansluter oss till huvudlinjerna i strukturplanen med hänsyn till de ytterligare påfrestningar som den kommer att utsätta många av våra kamrater för. Vårt ställningstagande bygger på de positiva inslagen i planen och på att ett rejält strukturbeslut och en produktuppdelning är oundgängligen nödvändig och brådsakande. Annars går hela branschen under. Några realistiska och bättre alternativ har inte heller hittills kunnat göras trovärdiga. Det hindrar inte att vi alla intensivt måste fortsätta sökandet efter nya konstruktiva uppslag som kan minska hotet mot sysselsättningen." Detta uttalande vittnar om ett stort mått av realism.

Som representant för Göteborg vore det naturligt för mig att säga: Nu får det vara nog – Göteborg har gjort sitt. Vi kan inte acceptera fler nerdragningar. Men som ledamot av denna kammare har jag också ett ansvar för att vårt näringsliv får en inriktning som kommer hela den svenska

Nr 165

Torsdagen den
5 juni 1980

*Vissa varvsfrågor,
m. m.*

Torsdagen den
5 juni 1980

Vissa varvsfrågor,
m. m.

ekonomin till godo. Jag kan inte begränsa mig till att enbart se till snäva lokala intressen. Därför, herr talman, yrkar jag bifall till näringsutskottets betänkande nr 69.

RUNE TORWALD (c):

Herr talman! Nu står jag här – tyvärr, skulle jag vilja säga – ännu en gång i talarstolen för att något kommentera problemen inom varvsindustrin. Sedan 1974 har vi ju den ena gången efter den andra tvingats vidta åtgärder för att på ena eller andra sättet hjälpa den svenska varvsindustrin och dess anställda.

Jag måste ånyo konstatera att socialdemokraterna fortfarande inte är beredda att dra de fulla konsekvenserna av att Sverige och världen dess värre alltjämt har en överdimensionerad varvsindustri. Redan när man gjorde de stora investeringarna i det då enda statliga varvet, nämligen Uddevallavarvet, för att bygga supertankers varnade jag för denna överkapacitet i världens varvsindustri utan att någon från socialdemokratiskt håll ville diskutera den aspekten på frågan. I stället satsade man ytterligare 600 miljoner för att ge Uddevallavarvet möjligheter att bygga supertankers. Man har till dags dato inte byggt mer än en enda dylik tanker och inte ens den har man lyckats sälja på normalt sätt, utan den har säkert medfört betydande förluster för varvet. Några nya beställningar av supertankers är inte aktuella.

Våren 1976 försökte vi från centerhåll att förmå den socialistiska majoriteten i riksdagen att kraftfullt satsa på alternativ produktion vid Göteborgsvarven. Men dess värre blev vi centerpartister då ensamma om att rösta för denna betydelsefulla satsning. Hur mycket bättre skulle inte situationen ha varit i dag för den svenska varvsnäringen om socialdemokraterna i regeringen redan i mitten på 1970-talet insett nödvändigheten av en kraftig neddragning av den svenska varvskapaciteten.

Men jag tänker inte offra mer tid på att lamentera över vad som har hänt i gången tid. Jag har bara med detta velat notera att många av de svårigheter vi har i den svenska varvsindustrin i dag beror på de socialdemokratiska regeringarnas kortsynthet och valhänthet under 1970-talet när det gällde att ta itu med den varvskris, som var uppenbar för de flesta utom för de svenska socialisterna.

Dess bättre har ju Götaverken Arendalsvarvet i Göteborg efter 1978 års varvsbeslut hårt inriktat sig på att komma in på marknaden för alternativa produkter och synes också ha lyckats ganska väl. Detta gäller kanske framför allt offshore-utrustningar. Man har också offererat en flytande kemisk fabrik för Pakistans räkning. Dess värre har man väl – i vart fall fram till dags dato – inte lyckats att föra det projektet i hamn. Jag hoppas dock att det skall vara möjligt att finna spekulanter på de flytande fabriker som Götaverken Arendal AB anser sig ha kapacitet att bygga.

Den alternativa produktionen vid Götaverken tryggar nu sysselsättningen för många där och minskar påkänningarna i Göteborg av den neddragning av den svenska varvskapaciteten som måste ske fram till 1985. I sammanhanget får man dock inte glömma att den stora minskningen av antalet anställda vid

Göteborgsvarven under åren 1975–1980 varit en mycket smärtsam process. Av tidsskäl inskränker jag mig till att instämma helt i vad Per Bergman m. fl. redan har sagt här i kammaren om den problematiken.

Jag har full förståelse för att de anställda vid Öresundsvärvet tycker att det är en alltför radikal åtgärd att, som man från regeringens sida vill göra, avveckla allt båtbyggande där fram till 1985. Men sanningen är att tillgången på order för att bygga fartyg är så liten, att om man får fortsätta att bygga fartyg vid Öresundsvärvet, minskar detta i sin tur de övriga berörda varvens överlevnadschans. Detta är ett faktum som inga aldrig så vackra fraser i den socialdemokratiska reservationen kan undanskymma. Och den socialdemokratiska personaldirektören vid Svenska Varv, Bengt Tengroth, har också klarlagt att om Öresundsvärvet skall få fortsätta att bygga fartyg, kommer detta att medföra att staten måste ge Svenska Varv bortåt en miljard ytterligare i anslag fram till 1985.

Jag har med detta bara velat understryka att om – något som dess värre förefaller sannolikt – den socialdemokratiska reservationen vid betänkanDET beträffande Öresundsvärkets fortsatta verksamhet skulle vinna majoritet, innebär detta allvarliga negativa effekter för de övriga företagen inom Svenska Varv-koncernen.

En nedläggning av båtbyggnadsverksamheten vid Öresundsvärvet innebär å andra sidan inte att de anställda skall lämnas åt sitt öde eller ställas på gatan, som man ibland litet demagogiskt uttrycker saken. I stället är naturligtvis avsikten att man skall skapa jobb åt varvsarbetarna, i takt med att deras sysselsättning i arbete med att bygga fartyg upphör. Detta är också den metod som har använts i Göteborg med sådan framgång under de senaste åren. Jag menar att de varvsanställda kan vara förvissade om att varken regeringen eller den icke-socialistiska riksdagsgruppen vill lämna de varvsanställda i Öresundsregionen åt sitt öde – man kommer givetvis att på alla sätt försöka att skapa alternativ sysselsättning i regionen.

För egen del tror jag att byggnation av vindkraftverk kan ge ett icke obetydligt tillskott till sysselsättningen vid några av varven. Jag vet att såväl Götaverken som Karlskronavarven ligger väl framme i planeringen för att kunna bygga en serie vindkraftverk under 1980-talet.

Jag vill avslutningsvis bara något gå in på ett problem som jag hoppas skall kunna lösas positivt för Göteborgsvarvens vidkommande. I det s. k. P 80-projektet har man kunnat sysselsätta och utbilda de varvsanställda som efter hand inte behövts i fartygsproduktionen vid Götaverken. Många har redan fått en lämplig utbildning och kunnat slussas ut på den öppna arbetsmarknaden. Detta har också varit målet för P 80:s verksamhet. Men fortfarande finns det inom P 80-organisationen kvar ett relativt stort antal tidigare varvsanställda för vilka man ännu inte lyckats ordna arbete och inte heller beräknar kunna göra detta före 1980 års utgång.

Christina Rogestam och jag har i motion 1979/80:1978 krävt åtgärder för att lösa avvecklingsproblemen inom det s. k. P 80-projektet. Vi är väl inte helt nöjda med utskottets ställningstagande till vår motion, men vi förutsätter att Svenska Varvs ledning i samarbete med arbetsmarknadsmyndigheterna

Nr 165

Torsdagen den
5 juni 1980

*Vissa varvsfrågor,
m. m.*

skall göra sitt yttersta för att lösa de här frågorna på ett för de anställda godtagbart sätt. Erforderliga medel finns ju tillgängliga. Vad som krävs är alltså att man lyckas engagera lämpliga personer, som framgångsrikt kan administrera denna viktiga verksamhet i samarbete med arbetsmarknadsmyndigheterna.

Herr talman! Jag har inget annat yrkande än om bifall till utskottsmajoritetens hemställan.

LENNART NILSSON (s):

Herr talman! Det är ganska egendomligt att Rune Torwald med sin klarsynthet inte har blivit statsråd i det här landet. Det är vidare ganska intressant att notera det som Rune Torwald här säger – det förekommer ju ibland att man vill ta avstånd från sådana uttalanden när man sedan deltar i debatter på andra håll.

Rune Torwald varnade för Uddevallavarvets utbyggnad under 1970-talet. Han menade att de 600 milj. kr. som satsades på att människorna skulle få en bättre arbetsmiljö och möjlighet att överleva i en region som drabbats hårt av sysselsättningssvårigheter var bortkastade pengar. Vidare menade han att det var kortsynt och valhant av den socialdemokratiska regeringen på 1970-talet att satsa på denna utbyggnad.

Jag tycker att det är mycket intressant att notera det här. Det visar litet av den inställning som de borgerliga partierna hela tiden har haft när det gäller det statliga Uddevallavarvet. Det är helt klart att en av orsakerna till att man har klarat sig så pass bra i Uddevalla är att staten redan från början har varit inkopplad på denna verksamhet, att man har undvikit spekulationer i valuta osv., att man har lyssnat på de fackliga organisationerna och människorna som arbetar på den här arbetsplatsen och ser om sitt hus. Så var inte fallet i Göteborg när de fackliga organisationerna ställde kravet på Boström & Co att investera för att klara framtiden. Det gjorde man inte. Då skulle man dela ut vinster till aktieägarna. Så gick det också som det gick.

Jag tycker att det är mycket viktigt att konstatera att Rune Torwalds inställning inte är unik. Det finns flera som företräder samma uppfattning. Jag tror att det är viktigt inte minst för de människor som lever och verkar i den kommun som jag tillhör att veta att centerpartisternas inställning är att det här med Uddevallavarvets utbyggnad på 1970-talet var helt felaktigt. Hade man inte gjort denna utbyggnad, är jag helt övertygad om att vi inte hade haft något varv i Uddevalla. Man kan konstatera att av de industrisysselsatta i Uddevalla är ungefär 50 % sysselsatta inom varvsnäringen. Det skulle alltså ha varit förödande för människorna i den bygd som jag kommer ifrån att bli av med varvet. Det är dagens situation.

Rune Torwald talade om olika alternativ, men låt mig konstatera att centern gick emot våra förslag när vi 1978 och 1979 pläderade för olika former av alternativ produktion. Man kan svamla om vindkraftverk och vad som helst, men man måste också på ett konkret sätt ställa upp i de olika frågorna.

När man har lyssnat på Rune Torwald och regeringens företrädare,

speciellt då industriminister Åsling, kan man egentligen göra följande sammanfattning.

Allt vad regeringen gör är bra. Industriminister Åsling är bäst av alla, han vet alltid bäst, han gör allting rätt, och självgodheten lyser kring honom. Alla som har en annan uppfattning, även om de är i majoritet, företräder inte landets intressen, de besinnar inte sitt ansvar, och de är hypolitiker.

Detta, herr talman, vittnar om regeringens förakt och nedlåtande syn på de människor som har andra uppfattningar än dem som finns i regeringskansliet. Det vittnar också litet om den centralstyrning som tillämpas i politiken i dagens Sverige. Allt vad regeringen säger skall man köra igenom. Är det någon som har en annan uppfattning företräder han inte landets intressen.

Herr talman! Det beslut som skall fattas i dag är mycket viktigt, inte minst mot bakgrund av att vi nu får en inriktning av varvsverksamheten i vårt land. Därmed får vi naturligtvis hoppas att de olika enheterna inom Svenska Varv får den arbetsro som behövs för att man skall kunna utveckla sina kunskaper på de olika specialområdena.

De olika enheterna bör inom varvskoncernens ram ges stora möjligheter till ett decentraliserat beslutsfattande. Orsaken till detta är egentligen ganska enkel. Det är människorna på de olika arbetsplatserna runt om i landet som har de bästa kunskaperna och erfarenheterna på sitt område.

Tar man Uddevallavarvet som exempel kan man konstatera att det i dag är en ganska komplett enhet. Man har klarat sig rätt bra, inte minst på grund av vad jag sade inledningsvis, nämligen detta att de socialdemokratiska regeringarna har bedrivit en medveten politik.

Dessutom har man undvikit spekulation av det slag som de privatägda varven har ägnat sig åt. Man har också en bra organisation, och man har framför allt satsat på att kunna sälja sina fartyg. Man har inriktat verksamheten på specialfartyg, och man har goda kundkontakter.

Men det finns naturligtvis även här en del orosmoln att fundera över. För Uddevallavarvet har det alltid varit viktigt med en komplett organisation. Nu diskuteras det i strukturplanen att motortillverkningen skall flyttas från Uddevalla. Det är inte meningen att riksdagen skall fatta något beslut i dessa frågor, men jag hoppas att man när man ser över den här biten också tittar på den kompletta organisationen, som är så viktig när det gäller planeringen av verksamheten, när det gäller byggandet, när det gäller servicen till kunderna, när det gäller underhållet, när det gäller förbättring av motortyper osv.

Riksdagen skall alltså inte ta ställning, men jag hoppas att helhetssynen skall bevaras, så att varvet även i fortsättningen skall kunna vara komplett. Därför måste det noga övervägas om det egentligen är någon vits med att flytta motortillverkningen. Om motortillverkningen blir kvar i Uddevalla, betyder det att många ungdomar inom kommunen och runt om i Bohuslän kan få ett yrke och börja arbeta inom den verksamheten.

En annan sak som vi var bekymrade över tidigare gällde Skandiaverken i Lysekil som ju har stor betydelse för Lysekils kommun. Skandiaverken, som är en del av Uddevallavarvet, betyder väldigt mycket för den befolkning som

Nr 165

Torsdagen den
5 juni 1980

*Vissa varvsfrågor,
m. m.*

Torsdagen den
5 juni 1980

*Vissa varvsfrågor,
m. m.*

finns i Lysekil.

Vi från Bohuslän är naturligtvis glada över vad utskottet skriver med anledning av den socialdemokratiska partimotionen: "Utskottet utgår från att en eventuell försäljning av företaget skall syfta till att ge detta bättre möjligheter att fortleva än det bedöms ha inom ramen för Svenska Varv. Därmed skapas förutsättningar för en tryggare sysselsättning för de anställda i Lysekil. Utskottet föreslår att riksdagen gör ett uttalande av denna innebörd."

Vi är alltså nöjda med den här skrivningen och utgår ifrån att man i framtiden skall kunna trygga arbetena på Skandiaverken i Lysekil.

Herr talman! Norra Bohuslän är ett område där man under många år har haft bekymmer med sysselsättningen. Jag kan nämna att av befolkningen i Sotenäs kommun är ungefär 33 % pensionärer, vilket i stora drag är den största andelen pensionärer i hela landet. Andelen åldringar är alltså hög i området, naturligtvis beroende på att många människor har fått flytta därifrån, av olika anledningar.

Efter förra varvsbeslutet har man kunnat se till att skapa litet fler jobb. Det är bara att beklaga att utskottsmajoriteten inte ställer upp på det socialdemokratiska kravet att utvecklingsfonderna skall förses med 25 milj. kr. för att kunna följa upp den här verksamheten. Det är helt klart att det behövs nya jobb i norra Bohuslän, inte minst mot bakgrund av att det är en länsända som har stora bekymmer och som sagt en stor andel pensionärer.

Herr talman! Jag yrkar bifall till de socialdemokratiska reservationerna.

I detta anförande instämde Tyra Johansson och Karl-Erik Svartberg (båda s).

RUNE TORWALD (c) replik:

Herr talman! Lennart Nilsson påstår att jag skulle ha rosat Nils Åsling och hans åtgärder. Jag har inte nämnt namnet Åsling ens i mitt anförande, så det är en missuppfattning.

1974 var inte Lennart Nilsson här, såvitt jag vet, och kunde inte lyssna till vad jag sade i debatten. Vad jag då sade var att jag tyckte att det var felaktigt att satsa nya pengar på att bygga supertankers, eftersom det fanns en stor överkapacitet i världen när det gällde att bygga just den typen av tonnage. Jag var däremot ingen motståndare till att man satsade på rationella dockor och metoder för att bygga mindre fartyg, exempelvis produkttankers – och det är just på det området som man har varit framgångsrik. Det enda större tankfartyg man har byggt har däremot medfört stora förluster för Uddevalla-varvet.

År 1976 förordade vi i centern bl. a. att den neddragning av varvskapaciteten som då skulle ske – och som även skedde – i någon mån borde ha drabbat Kockums och inte bara Göteborg, men det förslaget avvisade näringsutskottets ordförande Ingvar Svanberg, som jag nu ser inne i

kammaren. Han sade att eftersom det är ett privat varv, så finns det ingen anledning att ta med det varvet vid bedömningen av vilken varvskapacitet vi behöver här i landet. Centern förordade den gången att man skulle satsa 300 miljoner på alternativ produktion i stället för, som regeringen föreslog, på att bygga båtar på lager. Nu bestämde dock majoriteten att man skulle bygga båtar på lager, och på de båtarna förlorade Svenska Varv ca 600 miljoner.

Nr 165

Torsdagen den
5 juni 1980

*Vissa varvsfrågor,
m. m.*

LENNART NILSSON (s) replik:

Herr talman! Jag kanske kan vara glad över att jag inte var här 1974 och hörde Rune Torwald då; det kan vara någonting positivt med det här också.

Rune Torwald säger att han inte har nämnt Åslings namn, men det är många andra som har gjort det.

Även om Rune Torwald vill krypa undan den inställning till Uddevalla-varvet som han redovisade här, har han ändå pratat om satsningen på mer än 600 miljoner på Uddevallavarvets utbyggnad, och han lät i alla fall förstå att han tyckte det var en felaktig satsning. Det är bara att konstatera att han och många med honom har den inställningen. Men då finns det ju anledning att redovisa den inställningen för människorna i den del av länet som jag kommer ifrån.

RUNE TORWALD (c) replik:

Herr talman! Lennart Nilsson har en egendomlig metodik: först kritiserar han mig för något som jag inte har sagt, och sedan kritiserar han mig från andra utgångspunkter; då påstår han att jag var kritisk mot satsningen i Uddevalla.

Ja, det var jag då och det är jag fortfarande – i det avseendet att den satsningen koncentrerades på att bygga supertankers. Men vad jag sade redan då – och det säger jag nu också – var att t. ex. arbetet med farledsfördjupningar och alla de kostnader detta drog med sig inte har gett Uddevalla någon potential som i dag hade behövts för att tillverka produkttankers och annat där de har varit framgångsrika. Det är alltså delar av de investeringar som då gjordes som är improduktiva i dag. De pengarna kunde ha använts bättre än till teknik och utrustning för supertankers. Inte ens Lennart Nilsson torde ha sett mer än *en* supertanker byggd i Uddevalla, och jag tror inte heller att Lennart Nilsson kommer att få se någon ny sådan bli byggd där.

LENNART NILSSON (s) replik:

Herr talman! Jag vet inte om Rune Torwald kommer att få rätt, men det är möjligt – om man är världsmästare på saker och ting så är man, och då kanske man får rätt i alla sammanhang. Men det finns ju andra människor som har andra bedömningar när det gäller supertankers. För inte så länge sedan fick jag en redovisning av att man tror att man någon gång i framtiden kommer att kunna bygga supertankers igen, och då kommer det naturligtvis att visa sig att

det var en fin och väl gjord investering som man gjorde i Uddevalla när man satsade de här pengarna.

Sedan är det bara att konstatera att det naturligtvis är bra att man har gjort dessa investeringar. Oavsett om man bygger supertankers eller andra fartyg har man då en fin apparat, som man kan bedriva rationell verksamhet i, som leder till att man kan klara konkurrensen på ett bättre sätt än man hade gjort i annat fall.

KJELL MATTSSON (c):

Herr talman! Varvsnäringen har stor betydelse för olika regioner genom att varven är så stora enheter. Varvsnäringen har stor betydelse för västkusten och i synnerhet för Göteborg och Uddevalla. Lennart Nilsson nämnde några siffror i sitt inlägg nyss.

Vi har gjort omstruktureringar i varvsnäringen vid ett flertal tillfällen, och det är bara att konstatera – som flera här har gjort tidigare – att bördorna i stor utsträckning har fått bäras av Göteborgsregionen och Uddevalla-Lysekilregionen. Därför är det viktigt när vi i dag skall fatta ett nytt beslut i varvsfrågan, att vi gör en realistisk bedömning av vilka framtidsförutsättningar det finns. Väljer vi fel metod i dag och bibehåller en för omfattande verksamhet riskerar vi att komma i den situationen att alla de enheter vi behåller får kämpa om en för liten marknad. Det blir då inte ett tillräckligt utnyttjande av de anläggningar som finns, och därmed följer försämrade ekonomiska resultat.

Vi kan också konstatera att den hårda press som tidigare satts på Göteborgsföretagen och Uddevallavarvet har medfört att de enheterna i dag är de som är mest på väg uppåt mot goda ekonomiska resultat.

Regeringen har efter många diskussioner stannat för en trevarvslösning i propositionen, och utskottets majoritet har följt samma linje. Det är endast socialdemokraterna och möjligtvis några enstaka ledamöter från Landskronaregionen i andra partier som protesterar mot denna inställning.

Propositionens och utskottsbetänkandets förslag bygger på den strukturplan som Svenska Varv har gjort – en lösning som har fått facket anslutning under vissa förutsättningar som skall vara uppfyllda. De gäller framför allt sysselsättningsmöjligheterna för de människor som i dag är anställda i denna näring vid Öresundsvarvet. I propositionen uttalas också att man genom olika åtgärder, särskilda arbetsmarknadsinsatser och sysselsättningsåtgärder, utfäster sig att se till att även om det inte längre i första hand blir en skeppsbyggnadsarbetsplats skall ändå sysselsättningen i regionen säkras.

Landskronaregionen får alltså i propositionen en hel del garantier för detta, och i konsekvens härmed försvinner de garantier som inte ens Göteborgs- eller Uddevallaregionen har nu, med undantag av P 80-projektet i Göteborg, som skall fortsätta ytterligare någon tid.

Jag har velat peka på detta, för jag tycker att socialdemokraternas politik i varvsfrågan riskerar sysselsättningsmöjligheterna och det ekonomiska resultatet för de viktiga arbetsplatserna vid Göteborgs- och Uddevallavarven. Vi kan konstatera att vi har haft problem på arbetsmarknaden under dessa år.

Vi har haft det under många år, precis som Lennart Nilsson sade, i Uddevalla-Lysekil och i norra Bohuslän. Därför är det så oerhört viktigt att varven får möjlighet att vara en positiv faktor i näringslivet i detta område.

När då socialdemokraterna, i stället för att ansluta sig till förslaget i propositionen som vi tycker innebär en riktigare uppläggning, i en reservation säger att samtliga fyra storvarv skall omstruktureras måste frågan bli: Vilka ytterligare negativa effekter tycker socialdemokraterna skall få drabba dessa varv – i Göteborg och Uddevalla –, som redan tidigare i stor utsträckning har medverkat i den omstrukturering som har gjorts inom varvsbranschen? Det skulle vara intressant att få ett svar från socialdemokraterna på den frågan.

Lennart Nilsson besökte bl. a. Rune Torwald för att man från centerns sida ställer sig bakom propositionen. Propositionens ställningstagande bygger på mycket långvariga och ingående diskussioner. Lennart Nilsson ville också kalla detta centralstyrning. Jag tycker att centralstyrningen är minst lika stor om socialdemokraterna enhälligt skall ställa upp på reservationerna. Om man ser denna fråga från västsvensk synpunkt borde egentligen alla riksdagsledamöter från Göteborgs och Bohus län i stället rösta med utskottsmajoriteten och på det sättet säkra en positiv utveckling för varvsnäringen i Göteborgsregionen och vid Uddevallavarvet. De argument som Lennart Nilsson anförde talar egentligen för att han skulle rösta på det sättet och påverka sina kolleger att göra det.

Lennart Nilsson talade om behovet av arbetsro. Ja, det är viktigt att man får arbetsro. Men att bifalla de socialdemokratiska reservationerna innebär bara att varvsnäringens problem kommer tillbaka till riksdagen mycket snabbare än som annars blir nödvändigt.

Lennart Nilsson berörde motortillverkningen, och han nämnde norra Bohuslänns problem. Och det är klart att om man skall göra ytterligare omstruktureringar vid Uddevallavarvet måste det innebära sämre möjligheter för just Uddevallaregionen att få sysselsättning. I stället för att stabilisera sig och gå mot ekonomiskt bra resultat och på det sättet bli en motor i näringslivet i Uddevallaregionen, och därmed för norra Bohuslän, går Uddevallavarvet en osäkrare framtid till mötes genom att Lennart Nilsson och hans kolleger i dag är beredda att hantera varvsnäringens problem som de gör.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde Torkel Lindahl (fp) och Märta Fredrikson (c).

LENNART NILSSON (s) replik:

Herr talman! Jag har inte anklagat centerpartisterna för att de vill rösta för propositionen. Vad jag anklagar dem för är den självgodhet som de utträlar och som tycks utmynna i: Hurra vad vi är bra – vi är bäst! Alla de som har en annan uppfattning – även om de är i majoritet – har fel. Man tycks mena: Det

Nr 165

Torsdagen den
5 juni 1980

*Vissa varvsfrågor,
m. m.*

Torsdagen den
5 juni 1980

*Vissa varvsfrågor,
m. m.*

är vi centerpartister och framför allt då vår duktige industriminister Åsling som har rätt.

Det här går igen också hos Kjell Mattsson, när han säger att man från västsvensk synpunkt borde rösta för regeringsförslaget, för det skulle gynna oss i Västsverige mest.

Jag tror inte på det. Men det visar vilken inställning man har. Man skall ge tusan i andra och slå vakt om sina egna intressen. Så har vi socialdemokrater aldrig arbetat. Oavsett om man bor i Malmö, Landskrona, Göteborg, Uddevalla eller någon annanstans i det här landet, oavsett var man blir arbetslös, så är det lika illa. För oss socialdemokrater har det i den här frågan handlat om en helhetssyn i politiken.

Det är tydligt att Kjell Mattsson har läst betänkandet dåligt, för från socialdemokraternas sida ställer vi ju upp på förslagen när det gäller Uddevallavarvet. Vi har inget att erinra emot regeringsförslagen i den frågan. Och när det gäller Landskronavarvet så borde Kjell Mattsson under dagens lopp ha kunnat konstatera av den debatt som utspunnit sig vad de anställdas plan egentligen innebär – vad det är för typer av fartyg man skall bygga, vilken verksamhet man skall bedriva. Den här planen har utarbetats av de anställda, de människor som har kunskaper. Det är sådant vi socialdemokrater ställer upp på. Vi vill inte försöka spela ut olika regioner emot varandra, utan vi står för en helhetssyn i politiken. Det är någonting som centerpartisterna i det här landet inte gör, utan man har en inställning på det ena stället och en annan på det andra. Men i politiken måste man ta hänsyn till att problemen finns på många håll. Oavsett var man bor, är det lika illa om man blir drabbad.

KJELL MATTSSON (c) replik:

Herr talman! Jag tror att Lennart Nilsson har missuppfattat det här. Oavsett vilket parti industriministern tillhör och oavsett vilket namn han bär, så tror jag inte att den här propositionen är någonting som en industriminister är särskilt glad över att lägga fram. Tvärtom är det ju så att detta är något som han har tvingats till. Det bästa hade naturligtvis varit om alla våra varvsenheter varit framgångsrika företag som givit bra avkastning och varit trygga och bra arbetsplatser. Tyvärr är det inte så.

Det är realismen i bedömningarna som saknas från socialdemokraternas sida. Jag vill bara konstatera det som öppet sägs i den socialdemokratiska reservationen, nämligen att trots att man skall banta Öresundsvarvet kommer verksamheten där att gå med förlust. Detta får ju då den effekten att man i Uddevallavarvet, som i dag befinner sig i den situationen att varvet går bra, kommer att få delta i finansieringen av Öresundsvarvets underskott genom koncernbidrag till Svenska Varv. Jag kan också upplysa Lennart Nilsson om att detta redan är ett faktum. För det senaste bokslutsåret får Uddevallavarvet tillskjuta netto ungefär 115 miljoner till Svenska Varv. Genom socialdemokraternas fyra varvslösning konserveras den här situationen. Det innebär att Lennart Nilssons vänner i Uddevalla får fortsätta att hjälpa till med pengar här.

Jag kan inte kalla socialdemokraternas agerande för solidaritet. Jag har en mycket stark känsla för solidaritet grupper emellan. Det man gör från socialdemokraternas sida är ju att etablera solidariteten på en lägre nivå genom att försöka se till att alla är kvar som varvsarbetare i stället för att gå över till andra arbeten.

Vi tycker att det är bättre att de som är varvsarbetare i Malmö, Uddevalla och Göteborg har ett tryggt jobb i ett företag som går ekonomiskt bra. Därmed har företagen möjlighet att konsolidera sina ställningar och vara aktiva när det gäller att utveckla produkter, dvs. att vi satsar våra resurser på att skapa alternativ verksamhet, andra jobb, på ett enda ställe. Det är den linje som regeringens proposition innebär.

Men detta vill man från socialdemokraternas sida inte vara med på, utan av feghet vill man inte ta ställning till en realistisk framtida struktur. Man väljer i stället att försöka bibehålla båtbyggandet även vid det fjärde varvet och skapar precis den situationen att man får flytta över pengar från det ena varvet till det andra för att finansiera förluster.

LENNART NILSSON (s) replik:

Herr talman! Kjell Mattsson och alla andra centerpartister – inte minst industriministern – pratar om att man skall satsa på andra jobb. Men just det vi kritiserar regeringen för är att man i den här propositionen inte presenterar några alternativ utan bara pratar så mycket om alternativ produktion. Rune Torwald t. ex. pratade om sina vindsnurror och annat. Men ingenting är ju framme. Man presenterar inga förslag. Och det är därför vi fört fram vår kritik.

Det handlar naturligtvis inte om att vi till varje pris slår vakt om att människor som en gång blivit varvsarbetare skall fortsätta att vara det. Men vad vi säger är att vi måste bevara det yrkeskunnande som finns och se till att skapa alternativ. Men tyvärr presenterar regeringen inte några sådana förslag.

Kjell Mattsson talar om de 125 miljoner som Uddevallavarvet får lämna ifrån sig. Ja, det är väl bara att konstatera med glädje att varvet kan göra det. Det är ju litet grand av en återbetalning på de satsningar som gjorts, och naturligtvis måste man vara nöjd med att företaget kan betala tillbaka litet av de pengarna.

Kjell Mattsson säger att industriministern kanske inte är så glad över att få lägga fram ett sådant här förslag. Trots detta begär Kjell Mattsson att man skall rösta på förslaget. Men i stället är det naturligtvis därför jag inte gör det.

KJELL MATTSSON (c) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja se den industriminister – socialdemokrat, moderat eller centerpartist – som är glad åt att lägga fram förslag som innebär att man måste lägga ned vissa verksamheter. Det finns naturligtvis inte sådana industriministrar. Verkligheten är som den är, och det gäller att så snabbt som möjligt få verksamheterna att bli ekonomiskt självbärande.

Torsdagen den
5 juni 1980

Vissa varvsfrågor,
m. m.

Det är där som jag tycker att socialdemokraterna begår det stora felet och egentligen är osolidariska mot dem som är anställda vid de olika företagen. Man försöker inbilla dem att det nog skall bli bra med varvsnäringen, att de ekonomiska resultaten skall bli goda i fortsättningen.

Men om man följer den socialdemokratiska reservationen blir resultatet bara att pengarna kommer att ta slut tidigare. Uddevallavarvet kommer under några år att få fortsätta att lämna koncernbidrag till Svenska Varv – både Lennart Nilsson och jag hoppas ju att Uddevallavarvet skall gå bra i fortsättningen. Resultatet av socialdemokraternas varvspolitik blir bara att man får återkomma till riksdagen ännu snabbare och begära tillskott av kapital för att hålla varvskoncernen flytande.

Vi kan inte finna att det är en realistisk politik. Jag tror också att Lennart Nilsson innerst inne menar att det är riktigt att satsa på trevarvslösningen. Då borde man göra det redan nu.

Talmannen anmälde att Lennart Nilsson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

SIVERT ANDERSSON (s):

Herr talman! Under flera år har Finnboda Varf varit utsatt för nedläggningshot.

Det finns inget som skadar ett företag så mycket som alla braskande rubriker om att nedläggning är på gång. Kunderna försvinner, tystnaden lägrar sig, försäljningen upphör. Det är just det här som Öresundsvarvet i dag har att kämpa med.

Många söker sig från företaget, plötsligt saknas en rad nyckelpersoner, och stora svårigheter uppstår när gjorda åtaganden skall uppfyllas.

Finnboda Varf har gått igenom denna svåra process och behöver nu arbetsro och trygghet för framtiden för att företaget skall kunna utvecklas.

Den socialdemokratiska reservationen nr 4 syftar till att ge varvet den stöttning det faktiskt förtjänar.

Att Finnboda Varf fortfarande fungerar som ett företag är resultatet av de oerhörda ansträngningar som genomförts för att rädda varvet. De anställda vid företaget och en rad utomstående organisationer och myndigheter har genomfört beundransvärda insatser för att bevara varvet.

Uppslutningen har varit total, och även de borgerliga partierna i regionen har ställt upp, i vart fall under höstens valrörelse. Ändå har vi socialdemokrater i näringsutskottet tvingats reservera oss för att säkra Finnbodas framtid. De stolta utspelen under valrörelsen finns inte med i utskottsmajoritetens formuleringar. I stället finns en skrivning som inger osäkerhet om hur man skall klara den omstrukturering som pågår vid varvet. Vad Finnboda Varf behöver är naturligtvis ett besked, innebärande att om man klarar omstruktureringen och därefter kan visa positiva resultat, så skall den framtida verksamheten vara säkerställd. Att innan denna omstrukturering är genomförd kräva lönsamhet på det sätt den borgerliga majoriteten i utskottet

kräver, finner vi orimligt. Även om hittillsvarande utveckling tyder på att omstruktureringen kan bli lyckosam, så borde Svenska Varv få ta det ansvar man onekligen har för att varvet hamnat i den situation där det befinner sig.

Nedläggningsbeslutet 1978 drabbade Finnboda mycket hårt. Den upphämtning som nu kan noteras är, som jag tidigare har sagt, beundransvärd. När riksdagen gav Finnboda en ny chans vid förra varvsbeslutet, var varvet i den situation som Öresundsvarvet nu befinner sig i. Där kommer också att krävas mycket stora insatser för att reparera skadorna av nedläggningsplaner som funnits i Svenska Varvs styrelse och i industridepartementet. Regeringen och Svenska Varvs ledning har ju visat en negativ inställning till Finnboda Varf. Att då ge dem chansen att vid minsta behov av ägartillskott lägga ned varvet och därvid hänvisa till utskottets majoritetsskrivning är oansvarigt.

Jag tar nu fasta på framställningar från bl. a. centern i Stockholm, där man har sagt: "Regering och riksdag måste därför ge Finnboda Varv reella möjligheter att klara omställningen."

Det är just det vi kräver i den socialdemokratiska reservationen, och vi hoppas få stöd för detta i omröstningen.

Att Finnboda Varf behövs har otaliga utredningar och utlåtanden visat. Att varvet kan klara sig på den produktion som nu planeras är också högst troligt. Därför är det oerhört angeläget att företaget får möjlighet att utvecklas i en anda av positivt stöd från staten och Svenska Varv. Finnboda Varf har ett betydande anseende som reparationsvarv. Det har resurser, och där finns ett betydande yrkeskunnande.

Finnboda Varf ligger i hjärtat av ett område där betydande sjöfart förekommer. Dess strategiska läge för att mildra verkningarna av en oljekatastrof och för att tillgodose försvarets behov av ett utrustnings- och mobiliseringsvarv är väl bekant. En tredjedel av den svenska kusten och hela Mälaren kan inte blottläggas från kvalificerad varvsservice.

Vi kan också erinra om betydelsen av att hamnverksamheten i regionen inte störs av att servicemöjligheterna upphör. Enbart Stockholms hamn har enligt en hamnutredning en direkt och indirekt sysselsättningseffekt omfattande 30 000 arbetstillfällen i kommunen.

Sambandet mellan hamnverksamheten och den service Finnboda Varf erbjuder är ett av de bärande skälen till att landstinget och kommunerna har engagerat sig i ansträngningarna att bevara varvet.

Ett beslut i riksdagen i enlighet med den socialdemokratiska reservationen 4 skulle innebära att Finnboda får en bättre möjlighet att utveckla den produktion som varvet tidigare med stor framgång bedrivit. Genom olyckliga beslut har företaget mist en stor del av den produktion av stålkonstruktioner och den industriproduktion som det haft i Stockholmsregionen. Nu börjar man återhämta en del av detta, och varvet bör äntligen få det stöd från ägarna som tidigare uteblivit.

Under dagens debatt har industriministern uppträtt som en luddit. Det var ludditerna som vid industrialismens genombrott slog sönder bl. a. vävstolar för att därmed förhindra att arbetstillfällen gick förlorade. Industriministern

Nr 165

Torsdagen den
5 juni 1980

*Vissa varvsfrågor,
m. m.*

Torsdagen den
5 juni 1980

*Vissa varvsfrågor,
m. m.*

håller nu på att slå sönder hela den svenska varvsindustrin. Han har under årens lopp gjort trägna sådana försök. Därför påstår jag att han uppträder som en förgrämd luddit nu när han inte helt har lyckats. Han anser ju att sysselsättningen kan räddas, om man slår sönder produktionsapparaten. Industriministern lägger i sitt förslag praktiskt taget ned både Öresundsvarvet och Finnboda Varf.

När det gäller Öresundsvarvet innebär industriminister Åslings förslag en långsam garrottering. Och jag har faktiskt inte funnit en enda människa, förutom Nils Åsling själv, som ställer upp på denna. Han har inte ens sina partibröder i utskottet med sig på den avrättningen.

Det här beror naturligtvis på att ingen kan göra ens en överslagsberäkning av hur mycket industriminister Åslings förslag beträffande Öresundsvarvet kostar.

Men det märkliga är att inte heller majoritetens skrivning har kostnadsanalyserats. Majoriteten säger att "en total omstrukturering" av varvet skall vara genomförd 1985. Detta skall ske utan att andra varv tar skada. Men om kostnaden tiger utskottsmajoriteten still. Samtidigt gör majoriteten tvärsäkra uttalanden om hur mycket dyrare de förslag som framförs i de socialdemokratiska reservationerna är.

När det gäller Finnboda Varf är utskottsmajoritetens skrivningar lika tvetydiga. Omstruktureringen av Finnboda får, enligt utskottsmajoriteten, inte medföra några kostnader för staten eller Svenska Varv.

Vi utesluter inte att Finnboda klarar omstruktureringen av egna krafter och med hjälp av det kommunala stöd som kommer att sättas in. Men att utgå från att förluster i omställningsperioden inte får uppkomma är en fräckhet mot alla de anställda som på Finnboda har fått slåss mot koncernledningars vanstyre och oskicklighet och de borgerliga industriministrarnas oförmåga att se igenom dimridåerna från Svenska Varv.

Ett bifall till den socialdemokratiska reservationen 4 innebär ett riksdagsuttalande om att regeringen aktivt bör verka för att Svenska Varv under förhandlingarna intar en sådan position att fortsatt verksamhet vid Finnboda Varf kan säkerställas. Detta sammanfaller med krav som förts fram av bl. a. centerpartiet i Stockholms län, men även av andra partier – under valrörelsen.

Jag uppmanar nu de borgerliga ledamöterna på Stockholmsbänkarna att stödja den socialdemokratiska reservationen 4. Då har ni många organisationer i området bakom er.

Jag yrkar, herr talman, bifall till reservation nr 4.

Under dagens debatt har anställningsgarantier diskuterats livligt. Socialdemokraterna föreslår en utvidgning av garantin i syfte att underlätta omställningsprocessen för hårt drabbade orter. Varven är statligt ägda, och därför bör särskilda åtgärder sättas in för att underlätta omställningen där. Det har gisslats av flera borgerliga talare. Man har läst upp brev, och man har odlat tanken att ställa varvsanställda mot dem som blir utan arbete i misskött skogsägarföretag – Hissmofors har ju nämnts i den här debatten. Särskilt moderaterna borde ha rodnadens färg på sina kinder efter de

framställningar som här har gjorts.

Hans Gustafsson berörde i sitt anförande den mycket långtgående anställningsgaranti som anställda vid statliga verk och myndigheter har vid omlokalisering. Kan ni moderater, som eventuellt nu lyssnar, ana vem som skrivit under följande motionskläm? Klämmen lyder:

"att ingen befattningshavare vid de till utflyttning föreslagna verken skall anses skyldig medflytta till annan ort, att de som icke önskar flytta skall beredas annan likvärdig anställning samt att berörda personals intressen skall vid utflyttningen i största möjliga utsträckning beaktas i enlighet med vad i motionen närmare anges".

I motionen har man anført: "Statsmakterna måste med andra ord betala fulla priset för den nya politiken." I det här fallet var det fråga om omlokaliseringspolitiken.

Motionen är undertecknad av en inte helt okänd person, nämligen Gösta Bohman. Det här är en anställningsgaranti som heter duga.

När nu moderaterna gisslar oss för att vi anser att de anställda vid de statliga varven bör få en mycket mer begränsad anställningsgaranti, bör ni tänka på att ojämlikheten är mycket stor när det gäller statsanställda tjänstemän och de anställda vid de statliga varven.

Herr talman! Jag yrkar än en gång bifall till de reservationer som vi fogat till betänkandet.

Under detta anförande, i vilket Oskar Lindkvist, Gertrud Sigurdsen och Mats Hellström (alla s) instämde, övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

TOMMY FRANZÉN (vpk):

Herr talman! Debatten om de svenska varvens framtid har utskilt två kvalitativa skillnader. Den ena linjen är präglad av uppgivenhet inför framtiden, och därför skall kraftiga nedskärningar vidtas. För denna linje står de borgerliga partierna och socialdemokraterna. Den andra linjen tar fasta på det kunnande och de utvecklingsmöjligheter som ändå finns för de svenska varven och strävar därför att på ett planmässigt sätt skapa nya marknader för varven. För denna utvecklingsväg står vänsterpartiet kommunisterna. Vi vägrar att ge upp inför de marknadskrafter som hela tiden inriktar sig på att skapa produktion utan hänsyn till det stora flertalets egentliga behov. Tvärtom ställer marknadskrafterna och de partier som står bakom dessa en rad människor utan jobb, antingen det finns anställningsgarantier eller inte.

Man kan konstatera att det finns nya marknader att tillgå för de svenska varven om bara viljan till ett engagemang för detta finns. Men vad är det då som håller tillbaka ett sådant utvecklande engagemang? Jo, det bottnar i ideologiska ställningstaganden. De borgerliga partierna slår till varje pris emot allt som kan innebära att det privata kapitalet inte fullt ut kan spekulera i nya intressanta produkter. Så är fallet också beträffande varven. Varven är till största delen samhälleligt ägda, i varje fall de stora varven. Att dessa

Nr 165

Torsdagen den
5 juni 1980

*Vissa varvsfrågor,
m. m.*

Torsdagen den
5 juni 1980

*Vissa varvsfrågor,
m. m.*

samhälleligt ägda varv skulle inriktas på nya marknader, marknader som ännu inte exploaterats av privata storfinansintressen. är därför emot den borgerliga ideologin. Därför är den borgerliga majoriteten också beredd att kasta ut tusentals arbetare i arbetslöshet.

Att det förhåller sig på det sättet har klart och tydligt visats i denna långa debatt. naturligtvis inte minst av de moderata ledamöterna. Vad som däremot är något förbryllande är att centerns och folkpartiets ledamöter så mangrant faller moderaterna om halsen och följer deras politik. Den leder nämligen till att en mängd småföretag, sådana företag som centern och folkpartiet brukar säga sig slå vakt om, kommer att slås ut om regeringens varvspolitik verkställs.

En regerings huvuduppgift borde vara att verka för hela folkets, eller i vart fall för det stora flertalets, intresse. Men så är tydligen inte fallet. Den borgerliga regeringen följer, och det är i och för sig inte överraskande, inte denna självklara tes. Dess intressesfär sträcker sig inte längre, vare sig det gäller varven eller annan industriell produktion, än till det privata näringslivets behov av marknader och profit.

Det som utmärker regeringens handlande och debatten här i dag är att olika arbetargrupper spelas ut mot varandra och olika regioner i landet mot varandra. Det spelet har tyvärr många låtit sig luras av. Vad det egentligen gäller är att arbetare och tjänstemän i hela landet, inte bara på varvsorterna alltså, tillsammans skall slå vakt om sina jobb och det kunnande som utvecklats under många årtionden och sekler. Det gäller att slå vakt om och utveckla detta kunnande till gagn för hela den svenska arbetarklassen. Det gäller att inte falla till föga för de kapitalistiska marknadskrafterna, för de s. k. självläkande krafterna.

Industriministern sade i sitt inlägg, och detta upprepades senare i debatten av bl. a. moderaten Per Westerberg, att nedläggningarna skall ske i socialt acceptabla former. Jag måste ställa frågan till de här herrarna: Är det socialt acceptabla former att ta bort jobben för tusentals arbetare och tjänstemän, att undanrycka den trygghet som återspeglas i ett jobb som man kan och som man trivs med? I stället för att planmässigt skapa nya jobb för att trygga dessa människors framtid är tydligen "socialt acceptabla former" för dessa partier och deras företrädare att kasta omkull framtidsstron för de människor det berör. Nu spricker regeringens intentioner till viss del på någon eller några platser i landet, men som helhet har de ändå lyckats i sitt uppsåt att på sikt skrota det svenska varvskunnandet.

Svenska Varvs koncernledning har å regeringens vägnar inriktat verksamheten på ett sådant sätt att en nedläggning av en del av varvskapaciteten underlättas. En koncernledning som på detta sätt agerar som nedläggare, innan formella beslut om detta fattats, bör omedelbart avsättas. Vänsterpartiet kommunisterna har i motion med anledning av regeringsförslaget föreslagit att ledningen skall avsättas. Vi vill i stället att den byts ut mot en demokratisk besluts- och arbetsorganisation, som innebär att de anställda genom representanter ges en majoritet i alla lednings- och styrorgan.

Vänsterpartiet kommunisternas motioner i varvsfrågorna präglas av viljan

att slå vakt om det nuvarande kunnandet och utvecklandet av nya produkter för våra varv. Detta gäller också Finnboda Varf. Att, som regeringen och Svenska Varvs ledning vill, lägga ned Finnboda är för oss oacceptabelt. Vi har i vår motion inte angivit något speciellt varv utan ser varvsverksamheten som en total helhet som skall bestå oavsett regionala förhållanden. Vi anser också att detta skall ske inom ramen för Svenska Varvs verksamhet och utan de företagsekonomiska lönsamhetskalkyler som har presenterats i debatten här i dag.

En nedläggning av Finnboda Varf skulle få allvarliga konsekvenser för Stockholmsregionen. Industriutarmningen av Stockholmsregionen under den senaste 20-årsperioden har skapat allvarliga rubbningar i den balans som bör finnas mellan produktions- och tjänstesektorn. En fortsatt industrinedläggning skulle ytterligare förvärpa konsekvenserna av denna obalans. En nedläggning av Finnboda skulle inte bara medföra att varvsarbetarna och tjänstemännen skulle ställas utanför sina jobb utan också att många av de företag och anställda som utför legoarbeten åt Finnboda skulle drabbas, liksom de entreprenad- och transportföretagsanställda.

Men det är inte enbart detta som talar mot en nedläggning av Finnboda. En hamn av Stockholms hamns storlek är också beroende av att det finns ett varv inom dess region. Vidare är sjöfarten på Stockholm beroende av att det finns möjligheter till reparationer, service m. m.

Stockholms skärgård är från säkerhetssynpunkt i fråga om oljeutsläpp eller andra katastrofer också beroende av att Finnboda kvarstår som en produktiv enhet. Det finns många fler argument att anföra, men dessa får räcka för tillfället.

Finnboda har under en rad av år utvecklat även annan verksamhet än fartygsbygge och fartygsreparationer. Det innebär att sysselsättningen för framtiden kan tryggas. De ca 400 anställda som nu är sysselsatta vid varvet bör och kan därmed få behålla sina anställningar och alltså ha jobben kvar. Det vore också ett hårt slag för regionens andra industrier om den maskinpark och det kunnande som Finnboda representerar inte skulle finnas kvar. Tack vare sin maskinpark tillverkar Finnboda produkter som inte skulle kunna göras i regionen, om inte den här kapaciteten fanns.

För Finnbodas framtid har många regionala intressen verkat, inte minst länsstyrelsen. Tillsammans med länsstyrelsen har representanter för de borgerliga partierna på Stockholmsbänkarna uttalat att Finnboda måste finnas kvar som varv för regionen. Det är min förhoppning att dessa representanter nu vågar stå för de uttalanden som de tidigare skrivit under.

Det pågår förhandlingar mellan å ena sidan Svenska Varvs ledning och å andra sidan regionala intressen för att säkerställa Finnbodas fortsatta framtid. Dessa regionala intressen representeras av landstinget, Stockholms och Nacka kommuner. Oavsett utgången av dessa förhandlingar måste beslut i dag fattas som säkerställer inte bara Finnbodas utan hela den svenska varvsindustrins framtid. Vänsterpartiet kommunisterna kommer beträffande Finnboda att stödja den reservation som bygger på att Finnbodas framtid

Nr 165

Torsdagen den
5 juni 1980

*Vissa varvsfrågor,
m. m.*

Torsdagen den
5 juni 1980

*Vissa varvsfrågor,
m. m.*

tryggas genom den förhandlingsuppgörelse som enligt tillgängliga uppgifter är nära förestående. Vi ansluter oss däremot inte till det lönsamhetskrav som utskottet kompromissat fram.

Herr talman! Skepps- och fartygsbyggarkonsten har gamla anor i Sverige och i Stockholmsregionen. Detta visas inte minst vid de utgrävningar som nu pågår på Helgeandsholmen.

För 300 à 350 år sedan byggdes ett fartyg i Stockholm, som nu långt senare lyfts upp i ett historiskt skede. Detta fartygsbygge, regalskeppet Wasa, kan göra tjänst även i dagens debatt. Den borgerliga regeringens varvspolitik kan jämföras med regalskeppet Wasas öde. Det var dumsnålhet som låg bakom konstruktionen av Wasa och som ledde till att hon på sin jungfruresa kantrade och sjönk.

På liknande sätt kan man karakterisera Åslings och borgarregeringens varvspolitik. Det är dumsnålhet från regeringens sida när den inte vill satsa på nya och utvecklingsbara uppgifter för de svenska varven i stället för att lägga ned dem. Det är dumsnålhet som kommer att orsaka att Sverige som varvsnation kommer att kantra och sjunka.

I huruvida denna borgerliga politik senare, i likhet med regalskeppet Wasa, kommer att lyftas upp ur dyn och placeras på museum för allmänt beskådande är dock mer tveksamt.

Herr talman! Jag vill i övrigt instämma i vad Jörn Svensson och Alexander Chrisopoulos sagt beträffande varven och deras framtid samt yrka bifall till de vpk-motioner som föreligger.

PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! I den ganska dramatiska omstrukturering av en hel näring som vi diskuterar här i kammaren i dag uppfattas förmodligen inte Finnboda såsom det största problemet. Kanske inte heller i förhållande till Stockholmsregionens arbetsmarknad upplevs Finnboda såsom ett så våldsamt stort problem. Men jag tror att det är fel att anlägga den typen av perspektiv på Finnbodas framtid. Finnboda är betydligt viktigare för denna region än dess andel av regionens arbetsmarknad ger vid handen.

Även om vi har en mycket hög sysselsättning i Stockholmsregionen, har vi länge haft en mycket starkt vikande utveckling när det gäller industrisysselsättningen. Därför är det viktigt att vi på ett kraftfullt sätt slår vakt om Stockholmsregionen såsom industriregion. Finnboda är ett viktigt inslag i regionen. Dessutom är Finnboda av betydelse för Stockholmsregionens möjligheter att fortsätta att fungera såsom en sjöfartsregion. Det är viktigt för Stockholmsregionen att det finns ett varv att tillgå för den sjöfart som trafikerar denna del av landet. Det är viktigt såsom en serviceåtgärd, för sjösäkerheten och för att man skall kunna upprätthålla en fungerande katastrofberedskap, t. ex. i samband med oljeolyckor. Det är också viktigt för försvarsberedskapen.

Alla dessa synpunkter har utförligt redovisats och dokumenterats i många olika sammanhang i den debatt som har förts. Jag behöver därför inte gå in på närmare detaljer.

Centerpartiet i Stockholmsregionen har mot denna bakgrund konsekvent ställt upp för kravet på att Finnboda måste få en chans att existera också i framtiden. Detta var också bakgrunden till den motion som jag undertecknade och lämnade in med anledning av varvspropositionen. Jag vill framhålla att de krav som jag framförde i den motionen ställdes på hela centerrörelsens i denna region vägnar, även om bara mitt namn stod under motionen.

Den behandling som denna fråga har fått i utskottet upplever jag såsom mycket glädjande. Det uttalande som utskottet gör innebär att Finnboda får en möjlighet att överleva. Jag för min del tvivlar inte på de regionala intressenternas goda vilja att tillsammans med Svenska Varv komma fram till en lösning, som innebär att en verksamhet vid Finnboda kan räddas för framtiden. Vad det innebär för denna region både från industrisynpunkt och från sjöfartssynpunkt har jag nyss kommenterat.

Vad som förvånar mig litet grand är att utskottet inte är enigt.

Det finns en socialdemokratisk reservation. Jag har läst den både framlänges och baklänges. Jag har diskuterat den med andra kolleger här i huset och försökt komma underfund med vad som egentligen är skillnaden mellan det socialdemokratiska synsättet och utskottsmajoritetens. Tyvärr måste jag säga att jag inte har lyckats. Sivert Andersson stod för en stund sedan här i talarstolen och försökte förklara vad det är som utgör den stora skillnaden mellan reservanternas och utskottsmajoritetens skrivning. Jag måste nog konstatera att inte heller han lyckades klargöra denna. Vad socialdemokraterna tycks ha hakat upp sig på är en formulering om att varken staten eller Svenska Varv bör belastas med driftunderskott i framtiden – orden ”i framtiden” glömde Sven Sivert Andersson att citera.

Med hänsyn till den debatt som vi har fört om Finnboda, i vilken vi ganska klart har redovisat att Finnboda bör ha möjligheter att bli ett bärkraftigt företag i framtiden och att just det faktum att Finnboda skall kunna klara sig självt i framtiden utan driftunderskott är huvudmotivet för den satsning som vi nu skall göra för att varvet skall kunna överleva, är den socialdemokratiska argumentationen i detta avseende mycket märklig. Jag ser det som en mycket självklar utgångspunkt för försöken att rädda Finnboda att den räddningen skall innebära att företaget skall kunna stå på egna fötter och att varken staten eller Svenska Varv i framtiden skall behöva belastas med några underskott. Därför, som jag redan har sagt, har jag väldigt svårt att förstå själva poängen med den socialdemokratiska reservationen.

Jag vill framhålla att utskottets skrivning inte utgör något hinder för statliga insatser i syfte att rekonstruera Finnboda och få varvet på fötter. Det är alltså de framtida satsningarna som utskottets skrivning handlar om.

Samtidigt skulle jag vilja kommentera en annan sak som Sivert Andersson tog upp och som också tidigare i debatten har berörts. Socialdemokraterna har ju i debatten varit mycket hårt trängda för sitt resonemang om anställningsgarantier, som skulle gälla ganska exklusivt för den som berörs av den här strukturomvandlingen. Nu försöker de att motivera det med att varven är statliga och att man därför har ett särskilt ansvar. Det här med

Torsdagen den
5 juni 1980

*Vissa varvsfrågor,
m. m.*

anställningstrygghet skall alltså gälla olika för olika grupper av anställda i vårt samhälle – det skall finnas ett slags A-trygghet och ett slags B-trygghet enligt det socialdemokratiska betraktelsesättet.

Vi måste ha klart för oss bakgrunden till det statliga engagemanget i varvsnäringen. Det rör sig i huvudsak om f. d. privata företag. Men för att göra den här omställningen så smärtfri som möjligt har staten gått in och övertagit varven. Det är alltså inte så att staten historiskt sett har större ansvar för varven än för någon annan industri. Skillnaden är att det nu finns skattemiljarder i bakgrunden. Den socialdemokratiska filosofin går alltså ut på att i de fall där staten väljer att gå in och ställa skattemiljarder till förfogande skall man få den här A-tryggheten. I de fall där staten inte väljer att gå in och ställa skattemiljarderna till förfogande skall man inte få motsvarande trygghet. Den här uppdelningen på olika typer av anställnings-trygghet är naturligtvis helt oacceptabel ur jämlikhetssynpunkt.

Herr talman! Tommy Franzén var uppe i talarstolen för en stund sedan och höll ett anförande som var befriande fritt från hänsyn till den verklighet som vi faktiskt lever i. I vpk:s värld spelar det uppenbarligen ingen roll om ett företag bär sig eller inte.

Det finns många möjligheter att studera välståndet i de länder som tillämpar Tommy Franzéns och vpk:s recept. Det är bara att göra studieresor i Östeuropa så ser man vad som händer om man tillämpar den filosofin. Där har de full sysselsättning, men välståndsutvecklingen går dåligt som vi vet, och de tvingas i allt större utsträckning överge den typ av planekonomi som egentligen hör hemma i den kommunistiska ideologin.

Sammanfattningsvis, herr talman, vill jag konstatera att Finnboda har levt farligt alltför länge. Redan tidigare har riksdagen ingripit och räddat Finnboda från ett överhängande nedläggningshot. Det här är andra gången som riksdagen gör denna insats. Det är min förhoppning att vi nu snart kommer att nå en lösning som definitivt tryggar en långsiktig, bärkraftig verksamhet vid Finnboda. Det beslut som riksdagen kommer att fatta i dag är ett viktigt steg i den riktningen.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Under detta anförande, i vilket Stina Andersson (c) instämde, övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

SIVERT ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Pär Granstedt har använt en stor del av sin taletid till att undervisa kammaren om att han har svårt att förstå och att han inte begriper. Det må ju vara upp till honom själv. Jag är inte säker på att det är andras fel att det är på det viset. Däremot vill jag nog säga att jag tycker han är litet troskyldig när han menar att den skrivning som utskottsmajoriteten nu gjort skulle innebära att det finns utrymme för den omstruktureringsprocess som ju fortfarande ligger framför Finnboda Varf och som naturligtvis kan generera vissa förluster som det är svårt för varvet att bära utan tillskott ifrån ägarna. Det kan bli så – jag säger inte att det kommer att bli så, för det finns

tecken som tyder på att varvet kanske klarar detta på egen hand. Men om så icke skulle ske, och kostnader i framtiden uppstår för omstruktureringen, ger Pär Granstedt med sitt sätt att rösta Svenska Varvs ledning möjligheter att lägga ned ett varv som vi alla tror kan bli både bra och lönsamt i framtiden.

Jag tycker att det finns anledning för Pär Granstedt att fundera litet – det kanske hjälper om han tar sig en funderare till över vilken situation detta varv har.

När det gäller anställningstryggheten säger Pär Granstedt att vi vill konstruera en A- och en B-trygghet för människor, beroende på om de är statligt anställda eller inte.

Men, Pär Granstedt, den indelningen har vi sedan länge. Är man statstjänsteman har man en betydligt större trygghet i anställningen än vad man har om man är anställd i ett statligt företag, och ännu mycket mer än om man är anställd i ett privat företag.

Vi menar faktiskt – och det kan nog ingen egentligen sätta sig emot – att när staten har anställda finns det en grad högre skyldighet att hålla människorna i arbete. Det är detta som anställningsgarantin skall ge utrymme för. Den är ju tidsbegränsad. Den har också en betydligt lägre kvalitet än den anställnings-trygghet som staten ger de människor som är anställda i verk som hotas av omlokalisering. Jag tycker inte det är så regelvidrigt om man ställer litet högre krav på staten som arbetsgivare än vad vi har möjligheter att ställa på de privata.

TOMMY FRANZÉN (vpk) replik:

Herr talman! När Pär Granstedt gick till angrepp i frågan om Finnboda Varfs framtid och menade att detta varv måste kunna uppvisa en ekonomisk lönsamhet i framtiden glömde han tydligen helt plötsligt alla de år då ledningen för Svenska Varv – medvetet eller omedvetet – bedrivit en nedläggningspolitik gentemot Finnboda. Man har till Finnboda fört över det ena förlustprojektet efter det andra, vilket har dragit ned Finnbodas ekonomiska status. Den viljeyttring som Pär Granstedts motion innebär har väl tillkommit i en opportunistisk anda, utan tanke på att man skulle försöka utrannsaka vad den egentligen innebär.

De ekonomiska följderna av de åtgärder som ledningen för Svenska Varv vidtagit mot Finnboda går naturligtvis inte att sudda ut utan vidare – det kommer säkerligen att ta tid. Enligt Pär Granstedts resonemang kommer eventuella kostnader härför som i framtiden uppstår vid Finnboda möjligen att få bäras av de regionala intressena i stället. Är det så som centern menar att man skall bedriva varvspolitik i Stockholmsregionen? Från vänsterpartiet kommunisternas sida menar vi att samhällsägda företag måste visa ett helt annat ansvar än det som centerpartiet förordar.

När det gäller frågan om företagets lönsamhet är det möjligen så att det välstånd som Pär Granstedt talar om kan sättas i samband med det lönsamhetsresonemang som lett till att över en halv miljon människor i det här landet ställts utanför den egentliga arbetsmarknaden. En sådan

Torsdagen den
5 juni 1980

*Vissa varvsfrågor,
m. m.*

inställning får centern själv svara för – vi från vänsterpartiet kommunisterna vill inte ställa oss bakom den.

PÄR GRANSTEDT (c) replik:

Herr talman! Sivert Andersson konstaterade att jag inte begrep vissa saker men glömde att notera vad jag uttalade mig om, nämligen den socialdemokratiska reservationen och Sivert Anderssons resonemang. Att jag finner den reservationen och det resonemanget vara mer eller mindre obegripliga beror nog inte på mig.

Vidare är Sivert Anderssons sätt att tolka utskottets skrivning häpnadsväckande. Utskottet uttalar bl. a. att en lösning enligt av utskottet angivna riktlinjer inte får innebära att Svenska Varv AB eller staten belastas med eventuella driftunderskott i framtiden. Detta tolkas av Sivert Andersson så att staten inte skulle ha någon möjlighet att göra de insatser som behövs för att klara en omstrukturering av ett varv, för att sätta det på fötter igen.

Om man uttalar sig på ett sådant sätt gör man verkligen inga försök att begripa vad det är fråga om. Det är i detta sammanhang uppenbarligen Sivert Andersson som inte begriper – och jag tror att det mest beror på att han inte vill göra det. Han vill snarare få en chans att reservera sig och därigenom kunna ge intryck av att socialdemokraterna skulle vara välvilligare mot Finnboda Varf än vad utskottsmajoriteten är. I själva verket har reservationen och majoritetens förslag precis samma innebörd för Finnbodas framtid, utom i vad avser det av utskottsmajoriteten resta kravet på långsiktig lönsamhet. Det kravet tycker jag dock är mycket naturligt.

Jag vill vidare framhålla att vi i frågan om anställningstryggheten självfallet skall ställa höga krav på alla arbetsgivare. Men det är en skillnad mellan arbetsgivare som kan taxera ut skatt och sådana som inte kan det. Enskilda företag kan inte taxera ut skatt, och därför måste samhället gå in när det uppstår sysselsättningsproblem i enskilda företag. Det är, som jag ser det, naturligt att samhället känner ansvar för allas sysselsättning, oavsett om det råkar vara så att staten har gått in i den bransch där de människor det gäller är sysselsatta eller om så inte är fallet.

Jag tror inte att Sivert Andersson är kapabel att utveckla det sofistikerade resonemang som skulle krävas för att förklara varför varvsarbetarnas sysselsättning skulle vara mera värd än sysselsättningen för de skogsarbetare, massaindustriarbetare eller verkstadsindustriarbetare som står utan arbete i Norrland eller i Värmland. Ett sådant resonemang håller inte, Sivert Andersson. Det innebär en oacceptabel uppdelning av människor.

När det gäller Tommy Franzéns inlägg vill jag bara konstatera att denne hastigt bytte ämne. Vad jag kritiserade var det generella resonemang om lönsamhet som han förde. Kontentan i det som Tommy Franzén tidigare hade framhållit var att vi skall behålla hela varvsindustrin, oavsett om den bär sig eller inte. Vi har i Östeuropa sett alltför många exempel på vad en sådan samhällsekonomisk filosofi leder till.

SIVERT ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Nej, Pär Granstedt, det är inte på det sättet att vi har sökt några billiga poänger genom att skriva en reservation i utskottet. Tvärtom förhåller det sig så, att vi har gjort ansträngningar att få till stånd en gemensam skrivning. Vi vill ha bort något som Pär Granstedt inte ser någon fara i, nämligen formuleringen "lönsamhet i framtiden". Hade man valt den formulering som Pär Granstedt nu använde, "långsiktig lönsamhet", hade det blivit en annan diskussion. Vi ville gardera oss mot att man lägger ned det här varvet under en omstruktureringsperiod bara därför att smärre förluster uppkommer, som måste täckas av ägarna. På grund av dess tidigare uppträdande anser vi oss ha grundad anledning att hysa misstro mot Svenska Varvs lednings vilja att driva det här varvet vidare. Jag tycker fortfarande att Pär Granstedt är litet troskyldig, då han menar att den här skrivningen innehåller de garantier som han talar om. Vi får hoppas att han har rätt, men vi förbehåller oss faktiskt rätten att vilja ha klarspråk från regeringspartierna, som ju har ansvaret.

När det gäller anställningstryggheten är det nog inte så svårt, Pär Granstedt, att hävda att de som är anställda av staten bör kunna räkna med en högre grad av anställningstrygghet och uppslutning från arbetsgivarens sida än de som har en privat arbetsgivare. Jag tror inte att detta är så svårt att förklara för vanliga människor, oavsett var de har sin anställning.

TOMMY FRANZÉN (vpk) replik:

Herr talman! Av den första delen av Pär Granstedts anförande fick man intrycket att han ville att Finnboda till varje pris skulle vara kvar. Men när han kom till slutklämman och det gällde att ställa upp med resurserna fanns inte viljan kvar längre. Då fick den rent privatekonomiska filosofin sitt genomslag.

När vi från vänsterpartiet kommunisterna i vår motion, och i debatten i dag, säger att vi vill rädda hela varvsindustrin, rädda det kunnande som finns inom svensk varvsindustri, är utgångspunkten att vi först – och Pär Granstedt kunde ju bekväma sig med att läsa vår motion – skall ha gjort en kartläggning av vilka nya utvecklingsmöjligheter och nya marknader som kan finnas för de svenska varven. Det skulle innebära att vi kunde rädda jobben för alla varvsarbetare. Med en planmässig industripolitik skulle vi också kunna skapa avsevärt flera nya jobb, som skulle kunna hjälpa många av de 500 000 människor som har ställts utanför arbetslivets gemenskap.

Beträffande frågan om demokratiseringen av besluts- och arbetsorganisationen inom Svenska Varv är utgångspunkten att vi vill ge de anställda och deras representanter – de fackliga organisationerna – majoritet i de olika styr- och arbetsorganisationerna, så att dessa skall kunna verka för både varvens fortsatta framtid och de anställdas trygghet.

PÄR GRANSTEDT (c) replik:

Herr talman! Det är spännande att höra Sivert Anderssons argumentation. "Långsiktig" hade varit acceptabelt, men "i framtiden" är oacceptabelt.

Nr 165

Torsdagen den
5 juni 1980

*Vissa varvsfrågor,
m. m.*

Torsdagen den
5 juni 1980

Vissa varvsfrågor,
m. m.

Sivert Andersson får förlåta mig om jag tycker att hans försök att visa att det finns ett bråddjup mellan majoriteten och reservanterna blir mer och mer ansträngda ju längre han håller på.

Sedan det här med den statliga och den privata tryggheten. Jag konstaterar bara, som jag gjorde inledningsvis, att här har staten gått in i en bransch, och då skall det finnas anställningsgarantier. I andra sammanhang går staten inte in, och då har staten inte samma ansvar för sysselsättningen, enligt Sivert Andersson.

Som jag ser det, är detta faktiskt ohållbart. Vi måste känna samma ansvar för hur vi utnyttjar våra gemensamma resurser för att rädda folks jobb, oavsett i vilken bransch de arbetar och oavsett om staten har råkat gå in i den branschen eller inte med ägarkapital.

När det gäller Tommy Franzéns inlägg konstaterar jag bara att vpk:s filosofi är alltså att vi skall behålla en bransch i oförminskad storlek som går med miljardförluster, samtidigt som man i andra branscher, där man har en klar lönsamhet, ropar efter att få anställa folk för att kunna klara sin produktion.

Det effektivaste sättet att på sikt förstöra Sverige som industrination är just att bibehålla branscher som inte bär sig, medan man stryker de utvecklingsbara branscherna därigenom att de inte kan få arbetskraft. Jag tror inte att vi gör svenska folket den största glädjen genom att bedriva en sådan politik.

Talmannen anmälde att Sivert Andersson och Tommy Franzén anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

ANITA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag lovar att fatta mig kort. Jag tänker säga några ord om Finnboda Varf.

I Stockholmsregionen gick moderaternas dåvarande finansborgarråd Ulf Adelsohn ut i valrörelsen och sade: Finnboda Varf måste räddas. Ulf Adelsohn sitter nu i den borgerliga regering som kallt och hårt och brutalt har föreslagit att Finnboda Varf skall läggas ner. Det är tydligt att vallöften behöver inte Ulf Adelsohn ta hänsyn till.

En nedläggning av Finnboda Varf skulle drabba sjöfartsnäringen, hamnverksamheten i vår region, liksom många industriarbetsplatser hos underleverantörer. Stockholmsområdet behöver ett varv. Vi socialdemokrater kan inte acceptera att fler industriarbetsplatser försvinner från vår region.

Det pågår förhandlingar om Finnboda Varf mellan Svenska Varv AB, Stockholms kommun, Stockholms läns landsting och Nacka kommun. Utskottet skriver att det är angeläget att förhandlingarna leder till ett sådant resultat att fortsatt verksamhet vid varvet kan säkerställas, men sedan tillägger utskottet: "En lösning efter dessa linjer får dock inte innebära att Svenska Varv AB eller staten belastas med eventuella driftunderskott i framtiden."

Herr talman! I reservation nr 4 kräver utskottets socialdemokratiska ledamöter att regeringen aktivt skall verka för att förhandlingarna leder till att fortsatt verksamhet vid Finnboda Varf kan säkerställas, något som utskottsmajoriteten alltså inte ställer upp på.

Eftersom både moderater och centerpartister i Stockholmsregionen vid ett flertal tillfällen uttalat sig för att Finnboda Varf måste räddas, utgår jag ifrån att riksdagsmän från Stockholmsområdet kommer att rösta på reservationen, t. ex. Pär Granstedt. Jag är litet förvånad över att Pär Granstedt är nöjd med utskottsbetänkandet. Hans motion stämmer ju väl överens med reservationen – jag citerar ur motionen: "Det är angeläget att staten på ett positivt sätt försöker medverka till att dessa förhandlingar blir framgångsrika." Då borde Pär Granstedt också ställa upp på reservationen.

Från alla partier avgavs vallöften om bevarande av Finnboda Varf. I en skrivelse från fackklubbarna på Finnboda nämns uttalanden från den socialdemokratiska distriktskongressen, centerpartiets distriktskongress, centerns ungdomsförbunds kongress, moderata företagarrådet m. fl. Det råder stor enighet i vår region om att Finnboda Varf måste vara kvar, men här i riksdagen är det tydligen bara vi socialdemokrater som ställer upp till 100 %.

Till sist, herr talman, vill jag för kammaren visa en s. k. streamer som jag såg på ganska många bilar i min hemkommun under valrörelsen. "Rädda Finnboda Varf", står det, och omedelbart efter den texten finns moderaternas partiemblem. Nu får vi se vad moderata och centerpartistiska vallöften är värda.

Herr talman! Jag yrkar bifall till den socialdemokratiska reservationen nr 4.

PÄR GRANSTEDT (c) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att jag bemött det här inlägget redan innan det hölls, varför jag vill hänvisa till mina tidigare inlägg.

KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! Det är inte mer än tio år sedan Kockums byggde sin stora kran som syns miltals från Malmö. Det är inte heller länge sedan Kockums var Malmös guldgruva och stadens stolthet för alla. Jag hoppas och tror att Kockums fortfarande har chanser att förbli en av Malmös stoltheter. Det gör jag egentligen allra mest därför att jag litar på kunskapen och viljan hos de anställda på Kockums och därför att Kockums är Sveriges modernaste varv.

Det har varit ovanligt många turer i den här frågan. Industriministern lovade från början öppenhet och beredvillighet att lyssna förutsättningslöst till synpunkter från oss som bor i varvsorterna. Men för industriministern är tydligen viljan att passivt lyssna och viljan att ta hänsyn till dem som är villiga att kompromissa två skilda saker.

Jag beklagar det, eftersom det har funnits kompromissförslag som enligt min och många tro hade varit mera tilltalande än propositionens.

Torsdagen den
5 juni 1980

*Vissa varvsfrågor,
m. m.*

Jag tycker också att varvsfrågorna är så viktiga att både regeringen och oppositionen kunde ha kostat på sig någon storsinhet.

Nu får jag i stället för första gången uttrycka min beundran för Svenska Varvs ledning för att man i varje fall har lyckats med *en* sak, nämligen att övertyga industriministern om att ledningens strukturplan är den enda riktiga lösningen. Vi som bor i Skåne väntar oss nu att varvsledningen i fortsättningen ägnar sig lika mycket åt Kockums framtid som man hittills ägnat sig åt andra delar av koncernen. Det bör vara en utmaning, och det vore roligare att få beundra ledningen för det. Det fordrar en klar vilja och ett starkt engagemang. Hos de anställda på Kockums finns bådadera, och dessutom finns det på Kockums stora kunskaper på området.

När jag nu ändå kommer att stödja propositionen beror det på att bakom propositionens förslag ligger tanken att man inom några år skall minska personalstyrkan så mycket att varvet med kvarvarande personal på nytt skall kunna bli internationellt konkurrenskraftigt. Det är naturligtvis med motvilja en politiker kan gå med på att minska personalstyrkan, men de flesta politiker är faktiskt överens om att det måste ske. Frågan är hur snabbt man skall gå fram. Och det vore också där enklare att få säga: Låt oss gå långsammare fram. Men då säger man samtidigt indirekt att en långsam nedskärning gör företaget mindre konkurrenskraftigt. Alla argument är värda att lyssna på, och det har jag gjort även på detta, men jag har inte blivit övertygad. Ett varvs fortlevnad gynnas inte av att personalstyrkan är för stor. Tvärtom kan det vara skadligt för produktiviteten och bidra till nya nedskärningar eller till det som ingen vill: nedläggning.

Däremot är det så, att om Kockums framgångsrikt kan ta på sig ny tillverkning som är lönsam och på ett bärkraftigt sätt bygga fler fartyg än vad många tror i dag, då behöver inte personalstyrkan skäras ner lika hårt. På samma sätt kan annan produktion som inte är inriktad mot rederinäringen få samma positiva resultat.

Det finns faktiskt anvisat en möjlighet till en större produktionsvolym än 2.4 miljoner timmar, vilket utskottsmajoriteten har understrukit i sitt betänkande. Den möjligheten har nästan kommit bort i debatten. Därför är det väsentligt att ännu en gång påpeka att om varvet lyckas få ett kommersiellt genombrott, har man inte bara tillåtelse utan snarare skyldighet att öka produktionen.

Till sist, herr talman! Tidningen Arbetet har utpekat mig som den som har Kockums öde i sin hand och skall "ge varvet dödsstöten" i den kommande voteringen, därför att jag inte agerar likadant som några partikamrater i fråga om Landskronavarvet. Jag måste då beklaga att den tredje statsmaktens företrädare har så dåliga kunskaper i statskunskap, matematik och innanläsning. Vi har inte graderade röster i Sveriges riksdag och har aldrig haft det. Jag tror inte att mina borgerliga kolleger tycker att det är enbart min förtjänst om regeringens proposition segrar i voteringen. Vi är nämligen många som röstar för den.

Sedan – och det är det viktigaste – är det inte fråga om någon dödsstöt för Kockums. Det står inte ett ord vare sig i proposition eller i utskottsbetän-

kande som kan tydas som en önskan om nedläggning av Kockums. Det vi skall rösta om gäller på vilket sätt vi bäst kan förhindra en nedläggning.

I detta anförande instämde Erik Börjesson (fp).

BENGT WIKLUND (s):

Herr talman! Att efter en sådan här dagslång debatt vid denna tidpunkt tillföra ämnet några nya argument anser jag ganska omöjligt. Men jag har ändå begärt ordet för att utifrån en begränsad del i det stora block som debatten har rört framföra några synpunkter på Lunde Varv, som är en liten del i detta stora sammanhang. Men det är en betydelsefull del för oss som bor vid Norrlandskusten, och jag tror det är en betydelsefull del också för landet i övrigt.

Lunde Varv är det enda varvet vid den långa Norrlandskusten, och dessutom är det beläget i Ådalsområdet. Det är ett område som tidigare har präglats av ett sjudande arbetsliv och utkomstmöjligheter för befolkningen i ett stort antal industrienheter. Nu är förhållandet helt annorlunda. Ett fåtal företag finns kvar, och antalet sysselsättningstillfällen har minskat och minskar fortfarande. Lunde Varv är därför i dag ett av de större företagen som erbjuder jobb åt folket i Ådalsdistriktet.

Lunde Varv har också en särskild position som varv vid den långa Norrlandskusten, främst av två skäl.

För det första är det ett väl beläget varv, som kan erbjuda nödvändiga fartygsreparationer, vilka kan behöva utföras utan alltför långa transporter till ett annat reparationsvarv.

För det andra svarar Lunde Varv för en viss del i försvarspolitiken, som jag i dag inte avser att fördjupa mig i ytterligare. Jag noterar det endast som en viktig faktor för att med alla medel verka för att Lunde Varv får finnas kvar.

För att underbygga min ståndpunkt att varvet bör få möjlighet att fortsätta sin verksamhet, vill jag också peka på några viktiga åtgärder som måste vidtas och som också utskottet har instämt i med ledning av både propositionen och den socialdemokratiska partimotionen.

Isbrytarunderhållet vid Lunde Varv har varit en positiv faktor när det gäller kontinuiteten i sysselsättningen vid varvet. De nya, större och bredare isbrytarna som uppehåller sjöfarten till Norrlandshamnarna kräver en viss ombyggnad av portarna till den befintliga torrdockan för att isbrytarna skall kunna tas in för reparation. Min förhoppning är att regeringen och andra berörda myndigheter inte motverkar möjligheten för Lunde Varv att även fortsättningsvis kunna utföra isbrytarunderhållet och att även för framtiden besluta att göra undantag från upphandlingskungörelsen, som också har anförts av utskottet. Därför bör en snar ombyggnad av portarna i torrdockan ske, så att de nya moderna isbrytarna kan tas in för underhåll vid Lunde Varv. Det är enligt min mening två viktiga faktorer för en fortsatt framtid för varvet.

Herr talman! Mycket mer skulle kunna anföras, men jag avslutar här med

Nr 165

Torsdagen den
5 juni 1980

*Vissa varvsfrågor,
m. m.*

att än en gång betona vad jag inledningsvis anförde om behovet av sysselsättning i Ådalsområdet och vilken betydelse Lunde Varv har i det avseendet. Jag har också förstått att den positiva vilja att låta Lunde Varv få möjligheter att fortsätta sin verksamhet som nu finns inom olika partier, vilket har framgått av utskottsbetänkandet och genom de företrädare för utskottet som har talat här i dag, är en tillräcklig garanti för en framtid för Lunde Varv och dess verksamhet i Ådalsområdet.

I detta anförande instämde Stig Olsson, Rune Jonsson, Bo Forslund, Martin Segerstedt och Nils-Olof Grönhagen (alla s).

STEN SVENSSON (m):

Herr talman! Jag vill först upplysa kammaren om att jag har fått ordet nu, emedan det inte tidigare observerades att jag begärde replik på Sivert Anderssons anförande. Sivert Andersson krävde besked på vissa punkter av oss moderater, och jag skall gå honom till mötes och ge de beskeden, även om timmen är sen.

För det första vill jag erinra om skillnaden mellan våra ståndpunkter. För ett år sedan var vi i arbetsmarknadsutskottet överens om att rikta kritik emot ett system med sysselsättningsgaranti. På s. 66 i betänkandet står det: "Utskottet gav uttryck för samma uppfattning för ungefär ett år sedan i betänkandet AU 1978/79:21 s. 22, som på denna punkt var enhälligt och godtogs av riksdagen."

Det vi då var eniga om är vi nu oeniga om. Vi står emellertid kvar vid vår ståndpunkt och har den som utgångspunkt för vår kritik av socialdemokratin, medan socialdemokraterna har ändrat sig.

För det andra har de socialdemokratiska talarna i den här debatten påstått att vi har utmanat olika regioner mot varandra. Snarare förhåller det sig på det sättet att den socialdemokratiska politiken har utmanat olika regioner, vilket alla dessa öppna brev som har publicerats i pressen bär vittne om. De visar också att vi moderater ingalunda är ensamma om vår kritik av socialdemokratiens uppläggning. Den misstron finns långt inne i de egna leden, inte minst bland människorna i skogslänen.

För det tredje har socialdemokratin i andra sammanhang kritiserat budgetunderskottet, underskottet i handelsbalansen etc., men man bidrar nu inte till att förbättra den samhällsekonomiska balansen. Utan att betänka sig lägger man fram ett förslag som allvarligt kommer att försvaga samhällsekonomin ytterligare.

SIVERT ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag vill kortfattat säga att den diskussion om anställningsgaranti som har förts här i dag har förts på ett mycket utmanande sätt av moderata samlingspartiet. Anledningen till att vi driver frågan om anställningsgaranti är att vi anser att staten själv skall planera för och bestämma vilket mått av anställningstrygghet som skall finnas i de statliga bolagen. Detta skall icke styras av den mycket otrygga tillvaro som de anställda i de

privata företagen upplever. Vi menar därför att det finns all anledning att driva frågan om en anställningsgaranti i de statliga företagen som går långt utöver det som gäller för den privata sidan.

Vad beträffar budgetunderskottet vill jag hänvisa till ekonomiminister Bohmans finansplan. Om Sten Svensson tittar på förhållandet mellan inkomster och utgifter i den, så får han kanske klart för sig hur budgetunderskottet egentligen har kommit till och på vilket sätt man bäst bör rätta till det.

STEN SVENSSON (m):

Herr talman! Jag nöjer mig med att konstatera att socialdemokratis uppläggning är att avfärda den interna kritiken genom att låta irritationen över densamma gå ut över andra partier.

I övrigt ber jag att få hänvisa till de tidigare inläggen i debatten som svar på Sivert Anderssons senaste frågor.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 2022 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Jörn Svensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 69 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 2022 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Jörn Svensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 304
Nej – 19

Mom. 2 och 3 a

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionerna 1405 av Alexander Chrisopoulos och Marie-Ann Johansson samt 1450 och 2022 av Lars Werner m. fl. i motsvarande delar, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Alexander Chrisopoulos begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 165

Torsdagen den
5 juni 1980

*Vissa varvsfrågor,
m. m.*

Torsdagen den
5 juni 1980

*Vissa varvsfrågor,
m. m.*

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
de 69 mom. 2 och 3 a röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionerna 1405 av Alexander Chrisopou-
los och Marie-Ann Johansson samt 1450 och 2022 av Lars Werner m. fl. i
motsvarande delar.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Alexander Chrisopoulos
begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna
omröstning gav följande resultat:

Ja – 304

Nej – 19

Mom. 3 b

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation
1 av Ingvar Svanberg m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra
propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Thage Peterson
begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
de 69 mom. 3 b röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 1 av Ingvar Svanberg m. fl. i
motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Thage Peterson begärde röst-
räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning
gav följande resultat:

Ja – 161

Nej – 160

Mom. 4

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservation
2 av Ingvar Svanberg m. fl. samt 3:o) det av Jörn Svensson under
överläggningen framställda yrkandet i motsvarande del, och förklarades den
förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Thage
Peterson begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapropositio-
nen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o)
angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Jörn Svensson begärt
votering beträffande kontrapropositionen upplästes och godkändes följande
voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående näringsutskottets hemställan i betänkande 69 mom. 4 antar reservation 2 av Ingvar Svanberg m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit det av Jörn Svensson under överläggningen framställda yrkandet i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Jörn Svensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 146
Nej – 21
Avstår – 156

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 69 mom. 4 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 2 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Thage Peterson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 159
Nej – 162

Mom. 5

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 6

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservation 3 av Ingvar Svanberg m. fl. samt 3:o) det av Jörn Svensson under överläggningen framställda yrkandet i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Thage Peterson begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Jörn Svensson begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 165

Torsdagen den
5 juni 1980

*Vissa varvsfrågor,
m. m.*

Torsdagen den
5 juni 1980

*Vissa varvsfrågor,
m. m.*

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående näringsutskottets hemställan i betänkande 69 mom. 6 antar reservation 3 av Ingvar Svanberg m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit det av Jörn Svensson under överläggningen framställda yrkandet i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Jörn Svensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 147
Nej - 19
Avstår - 157

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 69 mom. 6 röstar ja, den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservation 3 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Thage Peterson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 161
Nej - 160

Mom. 7-11

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 12

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 4 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Thage Peterson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 69 mom. 12 röstar ja, den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservation 4 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Thage Peterson begärde röst-

räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 161

Nej – 160

Nr 165

Torsdagen den
5 juni 1980

*Vissa varvsfrågor,
m. m.*

Mom. 13–15

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 16

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 5 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Thage Peterson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
de 69 mom. 16 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 5 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Thage Peterson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 161

Nej – 160

Mom. 17–20

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 21

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 6 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Thage Peterson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
de 69 mom. 21 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 6 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Thage Peterson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 159

Nej – 162

Torsdagen den
5 juni 1980

*Vissa varvsfrågor,
m. m.*

Mom. 22 och 23

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 24

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 7 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Thage Peterson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 69 mom. 24 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 7 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Thage Peterson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 159

Nej – 162

Mom. 25–27

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 28–30

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 8 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Thage Peterson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 69 mom. 28–30 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 8 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Thage Peterson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 161

Nej – 160

Mom. 31

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 9 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Thage Peterson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarén bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 69 mom. 31 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammarén bifallit reservation 9 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammaréns ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Thage Peterson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 161
Nej – 160

Mom. 32 och 33

Kammarén biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Nr 165

Torsdagen den
5 juni 1980

*Sammanträdena
tisdagen den 10
och torsdagen
den 12 juni*

*Meddelande om
riksmötet 1980/81*

§ 2 Sammanträdena tisdagen den 10 och torsdagen den 12 juni

TALMANNEN:

De senaste dagarnas debatter har krävt betydligt längre tid än beräknat, och såvitt nu kan bedömas kommer behandlingen av en del av de denna vecka föreliggande betänkandena att få uppskjutas till nästa vecka.

Måndagen den 9 juni besvaras 42 frågor och en interpellation. Tisdagen den 10 juni äger debatten om energipolitiken rum, och därutöver skall debattärenden från trafik- och näringsutskotten behandlas. Onsdagen den 11 juni upptas finans- och skatteutskottens betänkanden om kompletteringspropositionen och insatser för att underlätta nya löneavtal.

Med hänsyn till den pressade arbetssituationen kommer kammaréns sammanträde tisdagen den 10 juni, som enligt den preliminära tidsplanen skall börja kl. 11.00, att ta sin början kl. 09.00, varvid näringsutskottets betänkande om energipolitiken behandlas som första ärende.

Om debatten om kompletteringspropositionen m. m. inte hinner slutföras onsdagen den 11 juni fortsätts behandlingen av detta ärende vid det som eventuellt aviserade sammanträdet torsdagen den 12 juni kl. 09.00. För beslut efter eventuella återförvisningar utsätts då ytterligare ett sammanträde torsdagen den 12 juni.

§ 3 Meddelande om riksmötet 1980/81

TALMANNEN:

Till kammaréns ledamöter har utdelats en preliminär tidsplan för kammaréns sammanträden under det inledande skedet av riksmötet 1980/81. Av denna plan, som omfattar tiden den 7 oktober–den 7 november, framgår bl. a.

att riksmötet 1980/81 börjar tisdagen den 7 oktober kl. 11.00,

193

Torsdagen den
5 juni 1980

*Reglering av pris-
erna på jord-
bruksprodukter,
m. m.*

att den allmänpolitiska debatten tar sin början onsdagen den 15 oktober,

att arbetsplena anordnas onsdagen den 22 oktober och onsdagen den 5 november samt

att tiden den 27 oktober–den 2 november hålls fri från sammanträden i kammare och utskott.

De sammanträdesfria perioderna under år 1981 kommer att omfatta veckorna den 2–8 mars (vecka 10), den 13–19 april (vecka 16) och den 19–25 oktober (vecka 43).

§ 4 Reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m. (forts.)

Fortsattes överläggningen om jordbruksutskottets betänkande 1979/80:47.

LENNART NILSSON i Vännäs (c):

Herr talman! Efter ett dygns paus i den här debatten är det dags att starta andra halvlek. Det börjar bli litet tunt med argument, men som Norrlandsrepresentant tänker jag ändå framföra en del synpunkter på det norrländska jordbrukets situation. Det kan behövas litet regional fördelning av dagens anföranden från talarstolen.

Jag tänker inte upprepa vad Filip Johansson framförde i går om den allmänna situationen för Norrlandsjordbruket, utan jag skall ägna mig något åt Norrlandsstödet, dess utformning och betydelse.

Norrlandsstödet har haft en mycket positiv effekt på det norrländska jordbruket. Denna positiva trend har dock brutits de senaste åren, beroende på flera saker. Som exempel kan nämnas vikande pristrend på produkterna, framför allt på mjölken, ökade kostnader utöver inflationen orsakade av bl. a. krav på ökat arbetarskydd samt ökade krav på djurmiljö och gödselhantering. Dessa faktorer tillsammans har lett till en klart försämrad lönsamhet, vilket i sin tur orsakat att antalet mjölkleverantörer i framför allt Norrlands inland minskat mycket kraftigt. Denna minskning har nu gått så långt att underlag för uppsamling och omhändertagande av produkterna snart inte finns. Det har uppmärksammats i motion 939 av Arne Nygren.

Det förslag till uppräknig av prisstödet till jordbruket i norra Sverige som utskottet biträtt kommer givetvis att förbättra situationen men är ingalunda tillräckligt för att uppnå de jordbrukspolitiska riktlinjerna om jämförbar lönsamhet med det mellansvenska jordbruket. Det är därför viktigt att den utredning om Norrlandsstödet som utskottet föreslår sker omgående. I annat fall finns det risk för att det norrländska jordbruket dör medan utredningen pågår.

Utskottets ovilja att utvidga stödet till att även avse potatisodling och därmed biträda yrkandena i motion 2031 beklagas. Behovet av stöd för denna för Norrland så viktiga gröda är mycket stort. Potatisarealen i Norrlandslänen har nämligen gått ned oroväckande under senare år – i

Norrbottnen med hela 33 % – framför allt beroende på dålig lönsamhet.

Vilka är då skälen för att upprätthålla en fortsatt potatisodling?

För det första bör man göra det av försörjningsskäl. Matpotatisproduktionen motsvarar i dag inte konsumtionen, med andra ord ligger den under självförsörjningsnivån.

För det andra finns det beredskapsskäl.

För det tredje är potatisen den enda egentliga avsalugrödan i Norrland. Ringa sjukdomsangrepp och virusspridning ger goda förutsättningar för produktion av högklassigt utsäde. Det är en verksamhet som med framgång bedrivits i Västerbotten och Norrbotten ända sedan slutet av 1950-talet. En del av denna produktion exporteras bl. a. till Brasilien.

Till sist det kanske viktigaste skälet – det regionalpolitiska. Potatisodlingen är nämligen arbetsintensiv och därför betydelsefull från sysselsättnings-synpunkt.

Den negativa utvecklingen av den norrländska potatisodlingen framstår mot denna bakgrund som mycket olycklig. Om nedgången fortsätter i nuvarande takt föreligger risk för att underlaget för den reguljära potatis-handeln blir så litet att den inte kan upprätthållas, vilket kommer att missgynna både konsumenter och producenter. Jag hoppas därför att man vid den kommande översynen tar med även frågan om stöd till potatisodlingen, något som jordbruksnämnden också föreslagit.

Herr talman! Jag har inget yrkande, men jag vill med det anförda understryka vad som framförts i motionerna nr 2031 och 2032 i denna fråga.

I detta anförande instämde Karin Israelsson (c).

ARNE ANDERSSON i Ljung (m):

Herr talman! I anslutning till jordbruksutskottets betänkande om reglering av priserna på jordbruksprodukter har motionen angående kostriktighet och livsmedelssubventionernas inverkan på våra kostvanor väckts. Frågor beträffande näringsfysiologi har f. ö. under en rad år aktualiserats här i riksdagen. Argumentationen har inte under denna tid nämnvärt förändrats. Följaktligen har riksdagen under de här åren vid flera tillfällen givit sin syn på dessa frågor.

Det är att märka att då vi i början på 1970-talet första gången fick livsmedelssubventioner i deras nuvarande form skedde det inte i avsikt att styra medborgarnas köp av livsmedel i den ena eller andra riktningen. Det var i stället så att vi fick prisstopp på livsmedel under en löpande avtalsperiod med jordbruket. Således betalades en del av livsmedelskostnaderna med budgetmedel i stället för att livsmedelspriserna tilläts stiga i enlighet med jordbruksavtalets regler. Därefter har beloppen ökat under åren och uppgår nu till ca 4 miljarder kronor. Det är i och för sig inte överraskande att – i takt med den stigande livsmedelssubventioneringen – den frågan har uppkommit, huruvida livsmedelssubventioner är styrande för konsumtionen av vissa produkter eller inte.

Nr 165

Torsdagen den
5 juni 1980

*Reglering av pri-
serna på jord-
bruksprodukter,
m. m.*

Torsdagen den
5 juni 1980

*Reglering av pri-
serna på jord-
bruksprodukter,
m. m.*

Man kan inte säga att vi i Sverige vid sidan av den förda jordbrukspolitiken har en renodlad livsmedelspolitik. Frågor av det slag som vi nu behandlar har livsmedelspolitiska drag och kommer kanske att föra oss fram mot en mer genomtänkt livsmedelspolitik.

En sådan genomtänkt och målinriktad livsmedelspolitik måste emellertid alltid formuleras utifrån de grunder vår svenska jordbrukspolitik förutsätter. Det är viktigt att slå fast att jordbrukspolitikens syfte att tillvarata inhemska resurser, att svara för folkförsörjningen och att utgöra en viktig länk i vår trovärdighet ur beredskapssynpunkt inte under några förhållanden får ifrågasättas. Har man detta som utgångspunkt kan också debatten om en självständig livsmedelspolitik vid sidan av jordbrukspolitiken föras på ett konstruktivt sätt. Några motsättningar som ej går att överbrygga mellan nationella målsättningar och önskemål och krav från producenter och konsumenter torde då ej heller föreligga.

Inför en sådan debatt, herr talman, finns det anledning att erinra om några grundläggande förutsättningar. Således antog riksdagen på hösten 1977 riktlinjer för de närmaste årens jordbrukspolitik. Där fastlades att målsättningen för svenskt jordbruk skall vara att producera livsmedel av god kvalitet till rimliga priser för konsumenterna, liksom att landets bönder skall ha ekonomisk trygghet i sitt arbete. Målsättningen om en god försörjningsberedskap är härvid en central utgångspunkt, liksom den förutsättningen att vi i stort sett skall utnyttja de produktionsresurser av åkermark som vi i dag har. Samhällets styrning av jordbrukspolitiken tog sig uttryck i att jordbruket självt får stå för eventuell överproduktion på animaliesidan, medan samhället garanterar ett visst minimipris vid export av överproduktion på spannmålssidan.

Då debatten om riktig kost flamar som hetast, tar den stundom sikte på att bevisa att vissa av våra baslivsmedel, såsom kött och fläsk, inte borde omfattas av livsmedelssubventioner, eftersom det påstås att dessa livsmedel inte är de mest näringsriktiga. Det förtjänar då att erinras om en ofta försummad synpunkt i sammanhanget, nämligen att stora delar av svenska folket inte har stillasittande arbete. Vi har och kommer under överskådlig tid att ha en stor grupp människor, som har såväl rörligt som tungt kroppsarbete. Dessa människor är ju helt enkelt i behov av näringsrik kost, och dessutom torde just dessa kroppsarbetande grupper inte tillhöra landets höginkomsttagare, varför en mera genomgripande förändring av inriktningen på våra livsmedelssubventioner för dessa grupper skulle vara rent oriktig och för dem svärförståelig.

Vi har svårt att tänka oss att vi i vårt land kan ha en kostupplýsning och en livsmedelspolitik, som tar sikte på konsumtion av andra produkter än dem som produceras i det svenska lantbruket. Däremot är det inte lika självklart att just de produkter som i dag omfattas av livsmedelssubventioner alltid skall vara de enda. Av naturliga skäl kan inte många livsmedelsgrupper tillföras, men det vore sannolikt felaktigt att utesluta en prövning av huruvida livsmedelssubventioner kunde omfatta också svenskfångad fisk. Grönsaker torde däremot av handelstekniska skäl inte kunna tillföras den livsmedels-

subventionerade varugruppen.

Enligt vår mening skall följaktligen en god kostupplysning av olika skäl ta sikte på konsumtion av en allsidig kost av produkter från svenskt lantbruk. Dessutom – och kanske är det minst lika viktigt – bör kostupplysning i långt högre grad än tidigare inrikta sig på måttlig konsumtion av såväl mat som dryck. En sådan politik skulle ha förutsättningar att uppfattas positivt och således få bred anslutning från olika grupper i vårt samhälle.

Herr talman! Jag hade från början tänkt att yttra mig endast över denna enda punkt i utskottsbetänkandet, och jag avsåg göra det för att markera den vikt vi i moderata samlingspartiet fäster just vid sambandet mellan den fastlagda jordbrukspolitiken och den del av livsmedelspolitiken som vi nu berör.

Med hänsyn till de inlägg som gjordes här i debatten för ett dygn sedan vill jag nu också framföra några synpunkter beträffande det som då sades. Således kan jag inte undgå att notera de kraftiga angrepp som Svante Lundkvist i går riktade mot den beslutade jordbrukspolitiken och mot jordbruksministern för hans förmenta producentvänliga inriktning. Jag vill på den här punkten begränsa mig till att ställa en fråga till Svante Lundkvist. Vad är det i den dagsaktuella jordbrukspolitiska situationen som ger stöd för den uppfattningen att jordbruket med den nu förda jordbrukspolitiken har fått oförtjänta favörer?

Räntesubventionerna var en annan fråga, varom utskottet är enigt i sin skrivning men som ändå berördes tidigare här i debatten. Det är viktigt att slå fast några principiellt grundade tankar kring detta problem. Således står vi bakom de särskilda åtgärder som förbereds för speciellt skuldsatta yngre lantbrukare. Det är utan tvivel på det sättet att brukare som startat sitt företag under de senaste två åren tämligen oförtjänt kastats in i en svår ekonomisk situation. De har helt enkelt inte kunnat överblicka ens den närmaste framtiden. Att dessa lantbrukare får ett stöd tycker vi är riktigt.

Att – såsom jag möjligen kunde tolka Svante Lundkvists inlägg – också fortsättningsvis ge liknande stöd till särskilt skuldsatta brukare är däremot långt mera äventyrligt. Således måste man hålla i minnet att samhället på olika sätt under senare år försökt dämpa prisstegringen på fastigheter i landet. En åtgärd som den vi nu diskuterar skulle ju få rakt motsatt effekt. De värsta galenpannorna, för sådana torde finnas, skulle ju faktiskt få samhällets stöd för inte alltför välbetänkta fastighetsaffärer. Mot en sådan politik vänder vi oss bestämt.

Slutligen, herr talman, vill jag med få ord beröra propositionens förslag om pristillägg i fläskproduktionen. Från Svante Lundkvist har vi fått höra att förslaget rent av skulle motverka sitt syfte. Det är förvånande att Svante Lundkvist behöver misstro förslaget på det sättet. Vi är ju, såväl producenter som konsumenter, alla betjänta av att vi har balans mellan tillgång och efterfrågan i fläskproduktionen. Däremot står jordbruket ensamt för kostnaderna för ev. överproduktion. Följaktligen finns det ingen anledning tro att vi som här i kammaren närmast företräder jordbrukarsidan i denna

Nr 165

Torsdagen den
5 juni 1980

*Reglering av pri-
serna på jord-
bruksprodukter,
m. m.*

debatt skulle ha något som helst skäl att försvara ett system som vi inte trodde på. Jag har för min del ingen anledning att ifrågasätta att den utformning med pristillägg som nu genomförs skulle få en annan och sämre effekt än den differentierade slaktdjursavgift som var omnämnd i 1977 års jordbrukspolitiska beslut.

Herr talman! Jag har inte någon anledning att beröra övriga punkter i utskottets betänkande, då andra representanter från regeringspartierna tidigare berört dessa. Jag ber att få yrka bifall till utskottets betänkande i samtliga moment.

SVANTE LUNDKVIST (s) replik:

Herr talman! För det första vill jag till Arne Andersson i Ljung säga att när det gällde frågan om de jordbrukare som vi är överens om befinner sig i särskilda bekymmer just nu har utskottet enhälligt uttalat sig. Av utskottets skrivning framgår att vi är överens om att inom ramen för de medel som ställs till jordbrukets förfogande försöka att få till stånd en fördelning i syfte att hjälpa dem som oförskyllt har drabbats av svåra kapitalkostnader. Vidare framgår det att vi är överens om det angelägna i att man i det sammanhanget inser att det gäller investeringar som verkligen har varit motiverade samt det angelägna i att man ser till att sådana effekter som skulle kunna återverka på markpriserna motverkas. Det råder alltså ingen oenighet i utskottet på den punkten.

Arne Andersson frågar mig vad det är som får mig att säga att den nuvarande jordbrukspolitiken har inneburit väldiga favörer för producenterna. Vad jag i går i mitt inlägg hävdade var att jordbruksministern enligt min uppfattning väljer lösningar på de jordbrukspolitiska problemen med utgångspunkt i producenternas intressen. Jag menar att han borde vidga sitt perspektiv när det gäller att se på frågan hur vi skall klara jordbrukspolitiken. Jag anförde vad vi diskuterade 1977 och vilka delade meningar som då rådde när det gällde målsättningen. Jordbruksministern sade nämligen då att det i första hand var inkomstutvecklingen för jordbrukarna som skulle vara huvudsyftet med jordbrukspolitiken. Vi förfäktade att huvudsyftet med denna naturligtvis måste vara att trygga livsmedelsförsörjningen i det här landet på ett sådant sätt att konsumenterna kan köpa livsmedel av god kvalitet och till rimliga priser och att samtidigt de människor som arbetar inom jordbruket får en rättvis andel av den levnadsstandard som vi kan uppnå i det här landet.

Anledningen till att jag nu tagit upp frågan är att ett förslag på nytt ligger på riksdagens bord. Syftet med detta förslag är att vi skall vidta åtgärder för att motverka riskerna för ett överskott i produktionen. Men förslaget från jordbruksministern resulterar i en premie för att uppmuntra fläskproduktion i familjejordbruket. Det vittnar om att man icke sätter in åtgärderna i deras riktiga sammanhang. Därför får vi inte heller det resultat som vi borde eftersträva.

GRETHE LUNDBLAD (s) replik:

Herr talman! Arne Anderssons resonemang om en samordnad livsmedelspolitik var mycket intressant. Jag hoppas verkligen att vi får tillfälle att komma tillbaka till det resonemanget. Det är väl sent att nu ta upp en längre diskussion om det.

Jag skulle ändå något vilja kommentera Arne Anderssons synpunkter på livsmedelssubventionernas roll när det gäller att generellt främja en mer näringsriktig kosthållning hos en stor del av befolkningen. Jag avvisar faktiskt inte utan vidare förslaget om en subventionering även när det gäller fisk och grönsaker. Om man kunde ändra förädlings- och distributionssystemet tror jag att det skulle vara möjligt. Det är trots allt en paradox att vi ofta med stora överskott producerar sådant som näringsforskarna anser att vi generellt sett borde äta mindre av. På sikt måste vi ändra detta produktions sätt. Det måste också vara en uppgift för den svenska livsmedelspolitiken och den svenska jordbrukspolitiken att medverka till att sådana livsmedel inte produceras i övermått. En av orsakerna till att de kanske används i övermått av konsumenterna är att livsmedelssubventionerna från början var avsedda att ge stimulans till ökad konsumtion. De har också medverkat till att ge jordbrukarna ökade inkomster. Subventionerna ger alltså stimulans både i förhållande till konsumenterna och i förhållande till jordbrukarna när det gäller produktion. Det är någonting vi tillsammans måste försöka ta itu med, gärna på ett balanserat och odramatiskt sätt, men vi måste ta upp det. Vi kan inte stå till svars med att år efter år höra vad näringsforskarna och vår egen sjukvårdsminister säger om hur vi borde lägga upp kostvanorna och så handla precis tvärtom i vår jordbrukspolitik.

ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Herr talman! Får jag först med några få ord bemöta något av vad Grethe Lundblad sade. Om hon lyssnade på mitt anförande borde hon ha märkt att jag undvek – för att inte få en polemik om den ena eller andra varans förträfflighet – att mycket starkt betona vilken vikt vi fäster just vid sambandet mellan jordbrukspolitiken och ett riktigt kosthåll. Ett riktigt kosthåll för goda svenskar kan knappast läggas på annan grund än vad det svenska jordbruket erbjuder. Därefter kan vi titta på vilka livsmedel som möjligen kan omfattas av livsmedelssubventioneringen.

Följaktligen sade jag att jag inte utesluter att en prövning kan ge vid handen att det också tekniskt är möjligt att låta fisken komma in i bilden.

I övrigt undvek jag att tala om den ena eller andra varans förträfflighet.

När det gäller Svante Lundkvists inlägg vill jag säga att jag egentligen inte behöver försvara jordbruksministern, eftersom han finns här själv. Men det var ju betecknande att Svante Lundkvist undvek att svara på frågan vad det är i dagens aktuella jordbrukspolitik som föranleder en debatt om huruvida jordbruksministern ger företräde åt den ena eller andra gruppen, åt konsumenter eller producenter. Dagens situation för den svenske jordbru-

Nr 165

Torsdagen den
5 juni 1980

*Reglering av pri-
serna på jord-
bruksprodukter,
m. m.*

karen är inte sådan att det finns något underlag för att beteckna jordbrukspolitiken som producentvänlig. Svenskt jordbruk dras med utomordentligt svåra problem. Man skulle kunna visa sin omsorg om den på ett bättre sätt än genom att klanka på jordbruksministern för att han skulle ha en producentvänlig syn, något som dessutom är felaktigt.

SVANTE LUNDKVIST (s) replik:

Herr talman! Jag förstår att Arne Andersson inte lyssnade på mitt anförande i går. Vad vi talar om är vilka åtgärder vi måste vidta inom jordbrukspolitiken för att få det resultat vi eftersträvar från såväl jordbrukarnas som konsumenternas synpunkt.

I går talade jag icke någon gång om favörer, utan om att jordbruksministern ensidigt väljer lösningar som så att säga passar för producenternas intressen. Jag får väl upprepa det svar jag gav Arne Andersson nu. Vi har i dag på riksdagens bord ett sådant exempel. Vi diskuterar hur vi skall begränsa risken för ett överskott i fläskproduktionen. Sedan LRF gjort sig påmint har det hela slutat med att vi fått ett förslag att premiera produktionen av fläsk i familjejordbruket.

Arne Andersson vet lika väl som jag att vi då får en situation där vi å ena sidan har en rabattering av storproducenterna ifrån slakteriernas sida och å andra sidan en från staten given premie till småproducenterna. Samtidigt kan man väl då inte nå det resultat som egentligen var avsikten med åtgärden, nämligen att försöka begränsa risken för överskott inom fläskproduktionen. Vad vi i stället gör är egentligen att vi med detta system permanentar ett överskott och därmed också den typ av grispremier som man vill införa.

Jag menar att man under sådana förhållanden gjort klart att man ser för snävt på hur man skall välja lösningar. Vi skall satsa på vårt familjejordbruk så att det blir bärkraftigt, men vi har också anledning att ha en mening om vilken inriktning på produktionen vi skall ha. Det skall inte vara så att satsningen för att göra familjejordbruket bärkraftigt skall genomföras till varje pris, oberoende av vad vi får för resultat i den produktion som skall fram.

GRETHE LUNDBLAD (s) replik:

Herr talman! Jag tror inte att man så lätt skall avfärda möjligheterna att förbättra folkhälsan med hjälp av ingrepp i jordbrukspolitiken. Jag har i min ena hand ett papper från livsmedelsverket där man direkt framhåller att en för hög konsumtion av fetter kan framkalla hjärt- och kärlsjukdomar, gallsten, bröstcancer och två andra sorter av cancer. Dessa uppgifter är hämtade ur ett material som livsmedelsverket tagit fram för användning i offentliga diskussioner.

I min andra hand har jag ett papper från jordbruksnämnden, där det påvisas att produktionen av svinkött bara under det senaste året har ökat med 6 000 ton. Det är väl ganska klart att de människor som är intresserade av att förbättra folkhälsan i Sverige måste reagera mot en sådan utveckling och framhålla att vi måste finna vägar att motverka den. Vi måste alla medverka i

arbetet på att förbättra folkhälsan.

Jag är inte på något sätt negativt inställd till att jordbruket skall ha en varierad produktion. men jag tycker att man måste se till att det inte skapas stora överskott på födoämnen som kan vara farliga för folkhälsan.

ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Her talman! Jag har utomordentligt svårt att förstå denna debatt, eftersom dessa frågor inte alls har berörts av mig. Jag förklarade mig beredvillig till en diskussion som skulle gälla andra livsmedelsgrupper än vad som nu har nämnts, men jag betonade samtidigt det samband som föreligger. Jag tror att vi kan vara överens om att det förhåller sig så.

Det som Svante Lundkvist sade var mera intressant. Det är riktigt att Svante Lundkvist inte använde ordet favörer, men han sade att jordbruksministern ensidigt väljer lösningar som är till förmån för producenterna.

Jag vill ställa en fråga till Svante Lundkvist: Vilken fördel skulle jordbruket ha av en lösning som främjar överproduktion? – det är ju jordbruket som står för kostnaderna för överskottet. Vilka motiv tror Svante Lundkvist skulle föreligga för en sådan lösning, som ingen gagnas av? Kan Svante Lundkvist berätta det för kammarens ledamöter!

Talmannen anmälde att Svante Lundkvist anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

BÖRJE STENSSON (fp):

Herr talman! Huvudsyftet i jordbrukspolitiken skall vara att tillförsäkra dem som är sysselsatta inom jordbruket i alla delar av landet en ekonomisk och social standard som är likvärdig med den som jämförbara grupper uppnår. Vidare bör jordbrukspolitiken ha till mål att tillgodose konsumenternas berättigade krav på säker tillgång till livsmedel av hög kvalitet till rimliga priser. Insatserna från statens sida skall också främja fortsatt rationalisering av jordbruket. Därvid skall uppyggandet av rationella familjeföretag vara en viktig sak.

Ekologiska och miljömässiga aspekter skall beaktas. Jordbrukspolitiken skall medverka i en aktiv regionalpolitik. Det är alltså fråga om flera delmål för jordbrukspolitiken. Och det jag nu har sagt är delvis citerat ur regeringens proposition 1977/78:19 om nya riktlinjer för jordbrukspolitiken. Jordbruksutskottet, liksom också riksdagen, behandlade denna proposition i december 1977.

Det är mot bakgrund av dessa av riksdagen antagna principer för jordbrukspolitiken som jordbruksnämnden, jordbruksdepartementet, jordbruksutskottet och riksdagens kammare har att ta ställning när det gäller reglering av priserna på jordbruksprodukter. Det är just detta som kammaren nu har att besluta om. Jordbruksdepartementets förslag i propositionen grundar sig i huvudsak på jordbruksnämndens förslag, och jordbruksutskottets arbete i fråga om prisregleringsdelen i propositionen har tidigare år i regel inte varit särskilt omfattande.

Nr 165

Torsdagen den
5 juni 1980

Reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m.

*Reglering av pri-
serna på jord-
bruksprodukter,
m. m.*

I år har dock jordbruksutskottet haft att behandla inte mindre än tjugotalet motioner från samtliga partier. Detta kan jämföras med nio motioner i samband med utskottets motsvarande behandling förra året. Av förra årets motioner väcktes åtta under den allmänna motionstiden och endast en motion i samband med propositionen. I år är av tjugotalet behandlade motioner fem väckta med anledning av propositionen. De övriga femton motionerna väcktes under den allmänna motionstiden. Vid förra årets behandling av motsvarande proposition, signerade av dåvarande jordbruksministern Eric Enlund, fick vi i utskottet två reservationer till kammarens behandling. I år har vi fyra reservationer. Jag är inte säker på vilka slutsatser man skall dra av den ökade omfattningen av motioner och reservationer i denna fråga. Är det ett uttryck för en ökande motsättning mellan producenter och konsumenter är det inte bra. Hur som helst är det angeläget att uppmärksamma att det förhandlingsresultat som uppnått, på det ganska hårt reglerade område som jordbruksprissättningen utgör, ifrågasätts i så många avseenden, vilket ju sker i år.

Herr talman! Jag vill härmed yrka bifall till hemställan i dess helhet i jordbruksutskottets betänkande nr 47 och därmed avslag på reservationerna från socialdemokraterna. Samtidigt vill jag understryka vikten av att riksdagen håller fast vid de mål för jordbrukspolitiken som fastlagts av tidigare riksmöte. Jordbruksutskottet har vid sin behandling haft att ta ställning till flera viktiga motioner om näringsfysiologiska frågor. Utskottet delar uppfattningen att en ökning av insatserna för att förbättra kostvanorna är någonting angeläget. Även om hithörande frågor primärt faller utanför jordbrukspolitiken ansvarsområde, finner utskottet det naturligt att man i samband med överväganden rörande produktionsinriktning och prissättning inom prisregleringens ram också beaktar de näringsfysiologiska synpunkterna.

Vid behandlingen av motsvarande proposition förra året erinrade utskottet om att regeringen då nyligen tillsatt en beredning för livsmedels- och näringsfrågor. Beredningen är ett rådgivande och informerande organ åt regeringen. Till beredningen, där väl jordbruksministern är ordförande, har knutits företrädare för bl. a. berörda myndigheter, producenterna, livsmedelsindustrin och konsumenterna samt näringsfysiologer och matexperter. I beredningen skall behandlas frågor som berör hela livsmedels- och näringsområdet, från råvara till färdig produkt och konsumtion.

Avvägningen av livsmedelssubventionerna bör också vara en fråga som kan behandlas i beredningen. I en kommentar till beslutet om tillsättning av beredningen anförde dåvarande jordbruksministern Eric Enlund att det var angeläget att beredningen snart kunde komma i arbete. Han anförde att en förändring av kostvanorna borde eftersträvas av två skäl. Det ena var kostens inverkan på folkhälsan och det andra behovet av att mera långsiktigt öka vegetabiliekonsumtionen med hänsyn till den globala livsmedelssituationen. Utskottet uttryckte sin stora tillfredsställelse med att den nya beredningen för livsmedels- och näringsfrågor tillsatts. Jordbruksutskottet sade också vid detta tillfälle att det för riksdagens kommande överväganden i vad gäller

frågor rörande bl. a. livsmedelssubventionernas storlek och inriktning otvivelaktigt skulle vara av värde om även riksdagen fick en mera allsidig redovisning av resultaten av pågående överväganden rörande livsmedelssubventionernas effekter på konsumtionsinriktning och kostvanor.

I årets proposition finns en bilaga som innehåller statens jordbruksnämnds rapport om livsmedelssubventionernas effekter. Däremot torde inte propositionen innehålla någon direkt redovisning från beredning för livsmedels- och näringsfrågor. På s. 10 i propositionen erinrar jordbruksministern Anders Dahlgren om det arbete som har påbörjats vid en beredning för livsmedels- och näringsfrågor som tillsattes år 1978. Han understryker där att i beredningen ingår experter på området och att genom beredningens arbete regeringen kommer att få ett bredare underlag för sina ställningstaganden till olika frågor inom livsmedelspolitiken. Angeläget är därvid att belysa vilka medel som kan användas för att styra konsumtionen med hänsyn till bl. a. kost- och näringsaspekter. Det vore angeläget att få en redovisning av hur arbetet bedrivs i beredningen om livsmedels- och näringsfrågor. De många motionsyrkandena i näringsfysiologiska frågor samt utskottets mycket positiva uttalanden om motionsvis framförda synpunkter understryker att de redovisningar och resultat som vi kan komma att få från nämnda beredning är mycket viktiga.

MÄRTA FREDRIKSON (c):

Herr talman! Kostvaneundersökningar under 1970-talet visar att många människor i vårt land äter fel. Synpunkter på detta har tidigare tagits upp i debatten i anledning av det jordbruksutskottets betänkande som nu behandlas. Jag vill göra några kommentarer.

Under år 1979 använde vi konsumenter ca 50 miljarder till livsmedel. Under rubriken livsmedel finns varor som inte är mat. Mer än 5 miljarder av de ca 50 gick till snask och konditorivaror, 3 miljarder till kaffe. 3 miljarder till öl och läsk, för att ta några exempel. Det är inte så säkert att det är *maten* vi blir överviktiga och sjuka av!

Bilden på kammarens bildskärm visar fyra olika mellanmål, som var för sig ger lika mycket energi, ca 200 kalorier. Alternativens näringsvärde kan det finnas anledning att reflektera över. Och någon frågar säkert: Vem äter en tredjedels chokladkaka?

Det är nödvändigt att vi alla har kunskaper om mat och att vi själva kan laga till den, oavsett kön. Kunskap behövs i tidig ålder. Näringsfysiologer räknar nu dem som inte vet något om mat och matlagning till de resurssvaga grupperna – de som är utsatta för sjukdomar.

Har man någorlunda kunskaper om mat och matlagning, har man större chanser till god hälsa, gott humör och god ekonomi. Med mer sådan kunskap skulle också landets handelsbalans bli bättre. Vi borde exempelvis använda hela grisen som en tillgång. Som det nu är, vill många här i landet inte ha framdelen, varför mycket av den går på export, och bakparter importeras i stället.

Så några ord om kostcirkeln, som nu visas på skärmen. Kött ingår i

Nr 165

Torsdagen den
5 juni 1980

Reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m.

Torsdagen den
5 juni 1980

*Reglering av pri-
serna på jord-
bruksprodukter,
m. m.*

kostcirkeln. Köttet är vår förnämsta järnkälla. Alltför många människor har järnbrist. Järn ger oss selen. Selen är ett ämne som är nödvändigt för oss. Den moderna forskningen visar på ett samband mellan järnbrist och hjärt- och kärlsjukdomar. Jag har i mitt anförande nämnt köttet, därför att kött fått framstå som något vi inte skulle behöva.

Ordet skräpmat har nämnts. Det finns ingen skräpmat. Skräpet är inte mat. Vi måste ha positiva attityder till mat. Mat är nödvändigt, mat är gott, och matglädjen är viktig.

Att enskilda människor kan behöva speciell mat och att några är känsliga för en del sådan är ett särskilt område som jag inte här går in på. Men jag vill poängtera att kunskap om mat är något betydelsefullt. Att äta litet av mycket, lagom ofta, kan tillsammans med motion dvs. rörlighet vara en bra grund för vår goda hälsa.

Det har genom åren varit så många påståenden och återtagna påståenden om vad vi lämpligen bör äta. Äter vi från hela kostcirkeln, får vi på ett enkelt sätt all den näring vi vanligtvis behöver. All den mat som ingår i kostcirkeln är viktig för oss. Men äter vi för mycket – av vad mat det sedan vara må – är det inte alls underligt att vi ådrar oss skador av olika slag.

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Jag vill mycket kortfattat göra ett par kommentarer till de frågor som har behandlats i detta ärende.

Först vill jag erinra om att det i 1977 års beslut om jordbrukspolitiken slogs fast att den skulle ha till syfte och mål att främja familjelantbruket. Effektiva familjeföretag förutsätter då att man i större delen av landet bedriver någon form av animalieproduktion. Den kraftiga utbyggnaden av den storproduktion som har skett både inom ägg- och fläskproduktionen motverkar satsningen på familjelantbruk. Genom att begränsa utbyggnaden av storproduktionen kan vi ge utrymme för ökad animalieproduktion vid utvecklingsbara företag. Det är särskilt motiverat av det skälet att det överskott som måste exporteras genom det prisregleringssystem som vi har sänker avräkningspriserna till producenterna. Överskotten verkar med andra ord som en press på avräkningspriset.

Det är mot den bakgrunden man skall se riksdagens beslut 1977 om att en styrning av animalieproduktionens utbyggnad skall ske. Den skulle utformas så att de större producenterna fick bära en större andel av överskottskostnaderna än de mindre besättningarna. Fr. o.m. den 1 januari 1979 har vi ett sådant system inom äggproduktionen. I den proposition som nu behandlas föreslås att motsvarande system införs för fläskproduktionen från den 1 januari 1981. Förslaget är alltså ett fullföljande av 1977 års jordbrukspolitiska beslut, även om den tekniska lösningen avviker något från vad man då tänkte sig.

Bakgrunden är att vi har ett stadigvarande överskott på fläsk som f. n. kräver ca 70 milj. kr. per år i exportbidrag. Det sänker avräkningspriset, men den som ökat sin produktion och som på så sätt verksamt bidragit till exportkostnaden drabbas f. n. inte hårdare av detta än den som producerat

mindre och hållit sig på en konstant nivå.

Den tekniska lösning som nu valts innebär att producenterna upp till en viss nivå – ett visst antal grisar, om man så vill – får ett pristillägg, som sedan trappas av eller faller bort vid en produktion över den fastställda nivån.

Om systemet skall fungera som en effektiv broms för utbyggnaden av stora företag så måste nog skillnaderna mellan högsta och lägsta pristillägg vara ganska betydande. Jag utgår från att jordbruksnämnden ser till att så blir fallet och att systemet kan börja tillämpas från den 1 januari nästa år.

Vad som har sagts i reservation nr 1 och i debatten om att detta system med tillägg i stället för avgifter skulle innebära en ökad fläskproduktion och därmed ökade exportkostnader måste väl ändå grunda sig på en felsyn. Det av mig förordade systemet är i det fallet lika styrande i rätt riktning till familj jordbrukets förmån som ett system med avgifter, men jag noterar naturligtvis med tillfredsställelse – t. o. m. med stor tillfredsställelse – att reservanterna ansluter sig till en styrning av produktionen till familj jordbrukens fördel. Det är ett betydande framsteg i ett gemensamt synsätt för den nu fastlagda jordbrukspolitiken.

När det gäller Norrlandsstödet är utskottet glädjande nog enigt. Man föreslår riksdagen ett tillkännagivande till regeringen. Anledningen är att utskottet förordat att utformningen av Norrlandsstödet görs till föremål för en genomgripande översyn genom en parlamentarisk kommitté.

Det vore en överdrift att säga att utskottet med sin skrivning har givit regeringen klara direktiv för den fortsatta utredningen. Jag utgår emellertid från att utskottets syfte är att få utrett hur det samlade stödet till jordbruket i norra Sverige skall utformas för att det för jordbruket gällande inkomstmålet skall uppnås i alla delar av landet och då även i Norrland. Det är i så fall ett positivt syfte, som jag gärna ansluter mig till. Och jag har naturligtvis ingenting emot en parlamentariskt sammansatt utredning.

Det skulle, herr talman, vara frestande att kommentera de många inlägg som har gjorts. Med tanke på att debatten avbröts i går kväll och risken synes vara överhängande att ärendet inte heller i kväll kan slutbehandlas, avstår jag från vidare kommentarer.

SVANTE LUNDKVIST (s):

Herr talman! Jordbruksministern började sitt anförande med att säga att syftet med jordbrukspolitiken skall vara att främja familjelantbruket. Och det var därför som jag i mitt inledningsanförande i går anklagade jordbruksministern för att anlägga en för begränsad syn på jordbrukspolitiken. Jordbrukspolitiken måste ju innebära någonting mer än att vi bara inriktar oss på frågan om i vilken form vi skall producera.

Jordbrukspolitiken är ett intresse för hela svenska folket, för konsumenterna och för jordbrukarna. Därför kan man inte bara lägga upp resonemanget utifrån den uppfattningen att alla åtgärder som syftar till att stärka familj jordbruket är riktiga och skall vidtas. Vi måste också fråga oss vilka andra konsekvenser åtgärderna får.

Jag skall ställa en fråga till jordbruksministern: Vi har haft som

Nr 165

Torsdagen den
5 juni 1980

*Reglering av pri-
serna på jord-
bruksprodukter,
m. m.*

Torsdagen den
5 juni 1980

*Reglering av pri-
serna på jord-
bruksprodukter,
m. m.*

utgångspunkt – och det var jordbruksutredningens första tanke – att vi måste vidta åtgärder för att begränsa risken för överskott. Tror jordbruksministern att det i ett sådant läge är det säkraste sättet att möta den risken, att premiera producenter av upp till 2 000 svin, som det gäller i propositionen? Det innebär ju en stimulans till ökad produktion. Vi vet dessutom att också storproducenterna får sina premier, dvs. rabatter från slakterierna, och det tar bort effekten av att de inte får någon premie av staten. Sammantaget blir det bara en ökad stimulans för fläskproduktion, och därmed har man icke uppnått det önskade resultatet.

Det förslag som jordbruksnämnden kom med innebar att man i stället vid pristryckande överskott skulle ta ut en differentierad avgift, som i den meningen skulle drabba storproducenten mera. Men en utebliven avgift är, som jag ser det, en mindre stimulans till ökad produktion än en premie. En premie måste ju vara en betydligt större stimulans.

Jag tror uppriktigt sagt att jordbruksministern med sitt system kommer att misslyckas med att uppnå det som var avsikten med åtgärden, nämligen att möta risken för överproduktion. Det kommer förmodligen i stället att permanenta risken för överproduktion, och då behåller vi hela tiden detta prispålägg. Jag har en liten känsla av att det var det som var önskemålet från producenternas sida. Vid den hearing vi hade i jordbruksutskottet sade producenterna att deras önskemål var att kunna öka fläskproduktionen. Och därmed har vi ju inte nått det syfte som var avsikten.

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Om vi med det system jag har föreslagit skulle misslyckas med att uppnå syftet, då är jag beredd att stå upp och erkänna det och att föreslå ett annat system. Men döm inte ut det, innan vi har sett hur det fungerar! Jag är nämligen helt övertygad om att det kommer att få den effekt som är avsedd. Svante Lundkvist kan rimligen inte göra gällande att man med detta system skulle öka fläskproduktionen, eftersom det är de stora producenterna som drabbas.

Det är, herr talman, sedan länge känt att Svante Lundkvist inte gillar 1977 års jordbrukspolitiska beslut. Likaså är det känt att han tycker att jag pratar för mycket om familjelantbruket. Åt detta är nu inte mycket att göra. Jag fullföljer 1977 års beslut, och så länge det gäller kommer jag att fortsätta att slå vakt om familjelantbruket. Det är den enkla förklaringen till att jag så ofta talar om det.

SVANTE LUNDKVIST (s):

Herr talman! Det är alldeles riktigt, jordbruksministern, att vi är oense när det gäller 1977 års beslut. I det bortsåg jordbruksministern från den eniga jordbruksutredningens rekommendationer, att vi borde ligga kvar i den likställning i målsättningen som vi hitintills hade haft mellan å ena sidan producenternas och å andra sidan konsumenternas intressen. Jordbruksministern ansåg det då motiverat att skjuta i förgrunden inkomstutvecklingen för producenterna som ett huvudsyfte för jordbrukspolitiken. Jag sade då

och jag säger nu att jag tror förutsättningen för att kunna föra en bra jordbrukspolitik i det här landet, en jordbrukspolitik som är till gagn för näringen, är att den omfattas med förtroende av både konsumenter och producenter. Från den utgångspunkten var det här avsteget från jordbruksutredningens rekommendationer inte bra.

Den åtgärd som jordbruksministern nu föreslår är inspirerad från producentsidan. Den innebär att man stimulerar till ökad produktion hos småproducenterna i ett läge där vi diskuterar hur vi skall kunna begränsa produktionen. Systemet kan bara fungera i den mån jordbruksministern uppnår det resultatet att han inte bara hindrar storproducenternas expansion utan praktiskt taget slår ihjäl produktionen på den sidan. Om detta är syftet, då tycker jag att man har anledning att reagera. Jag tror nämligen att det är bra för oss att ha olika företagsformer som fungerar vid sidan av varandra, inte minst för att vi skall kunna garantera att olika avnämare får en rättvis tillgång till råvaran men även för att vi skall få en möjlighet att övervaka prisbildningen på det här området.

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Nu måste nog Svante Lundkvist bestämma sig. Det går inte att den ena gången säga att mitt system medverkar till en ökad fläskproduktion och i nästa inlägg säga att systemet hotar att slå ihjäl storproduktionen. Det går inte ihop.

Svante Lundkvist säger också att jag i 1977 års proposition sköt inkomstmålet i förgrunden, och det är riktigt. Jag måste nog i dag erkänna att jag inte lyckats fullfölja dessa intentioner. På något annat sätt kan man inte tolka det förhållandet att vi har en situation som innebär att tusentals jordbrukare nu står inför konkurshot. Det skulle de inte ha gjort om det här målet hade uppfyllts.

SVANTE LUNDKVIST (s):

Herr talman! Jag vill markera att vi hela tiden är ense om att vi skall ha ett jordbruk som har till huvudsyfte att klara vår livsmedelsförsörjning. Det skall enligt min mening ske på ett sådant sätt att konsumenterna kan få livsmedel till rimliga priser och jordbrukarna den ersättning för sitt arbete som de är berättigade till. Jordbrukarna skall då få ersättningen under de former som vi har diskuterat.

Men det är också fråga om vilken inriktning jordbrukspolitiken skall ha för att vi exempelvis skall kunna bygga upp ett slagkraftigt familjelantbruk. Då kan vi inte bara säga att målet är att till varje pris och i alla sammanhang bygga upp familj jordbruket. Det bör inte få ske på det sätt som strider mot de övriga mål vi har när det gäller inriktningen av vår produktion.

Det viktiga är – om jag förstått Anders Dahlgren rätt – att vi till varje pris håller fast vid att bygga upp familjelantbruket. Det är här som jag menar att Anders Dahlgren har en för snäv syn på jordbrukspolitikens roll. Den måste sättas in i ett större sammanhang, och konsekvenserna av de åtgärder man vidtar måste bedömas utifrån flera utgångspunkter än enbart producenternas

Reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m.

Torsdagen den
5 juni 1980

*Reglering av pri-
serna på jord-
bruksprodukter,
m. m.*

– även från konsumenternas. Och långsiktigt gäller det vilken inriktning vi skall ha i framtiden på jordbruket totalt sett.

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Beträffande första delen av Svante Lundkvists anförande kan vi vara överens. Det är första gången på länge, och jag är glad för att vi i den delen nådde samstämmighet.

I den andra delen frågade Svante Lundkvist vilken utformning familjelantbruket skall ha och sade att det var det det gällde. Det är riktigt.

Familjejordbruket betyder fler enheter än om man har ett stort jordbruk. Och vi vet att den odlade arealen här i landet är begränsad – den blir inte större än den är i dag. Då kan familjejordbruket rimligen inte expandera på arealsidan och på det sättet få ökade inkomster som täcker ökade utgifter. Familjelantbruket måste i stället ha en allsidig produktion. Man bör helst ha både mjölk- och fläskproduktion och även hönsproduktion.

Men det finns inget utrymme för familjelantbruket att få den produktionen om ett fåtal mycket stora producenter ägnar sig enbart åt den här driften i specialiserad form.

Det är den enda och enkla grundsatsen i mitt resonemang och min omtanke om familjejordbrukets fortlevnad.

SVANTE LUNDKVIST (s):

Herr talman! Jag hoppas att vi då kanske kan bli överens om det följande.

En förutsättning för att kunna motverka att hamna i en överskottssituation – vi vill försöka förhindra att hamna i en sådan, men vi vet att vi riskerar att hamna där vid åtskilliga tillfällen – är att hålla tillbaka en expansion av fläskproduktionen. Men om vi då samtidigt ger småproducenterna premier om de ökar sin fläskproduktion – Anders Dahlgren vill ju stödja utbyggnaden av familjejordbruket genom att sätta in premier för ökning av fläskproduktionen hos småproducenterna – kan vi motverka en överskottssituation enbart genom att på något sätt ta bort produktionen hos storproducenterna.

Är målet alltså i dag att de befintliga storproducenterna – som också kan vara familjejordbrukare, vilket Anders Dahlgren vet – skall lägga ner sin verksamhet för att vi skall kunna få utrymme för många fler småproducenter? Är det målet?

Jag har för min del sagt – och det är också socialdemokraternas uppfattning – att om vi hamnar i en överskottssituation, då vill vi vara med om att vidta åtgärder som motverkar risken för en ökad produktion. Och då är vi beredda att sätta in åtgärder som hindrar ett tillskott av nya storproducenter. Men vi har icke önskat vara med om att slå ihjäl de storproducenter vi har i dag, därför att vi vet att de många gånger är producenter till avnämare som kan ha ett intresse av att ha tillgång till fläskproduktion för att garantera sig insikt i prisbildningen på fläskproduktionens område.

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Med risk för talmannens ogillande måste jag få svara herr Lundkvist ännu en gång.

Jag har ingen önskan att slå ihjäl någon. Jag är en ganska fridsam man. Det har aldrig varit min avsikt att slå ihjäl de större fläskproducenterna, som herr Lundkvist uttryckte det. Min strävan är bara att de inte skall expandera mer. De skall inte bli större, och de skall inte bli fler än i dag.

Därför är det egentligen ett försök att göra en höna av en fjäder när Svante Lundkvist argumenterar som han gör. Svante Lundkvists reservation innebär ju bara en annan teknisk lösning av propositionens förslag. Då borde vi i princip vara överens.

Samma förutsättningar gäller ju för propositionen och för reservationen, nämligen att man har ett prispressande överskott och att de större producenterna skall betala mera av exportkostnaderna än de mindre, eftersom det är de större producenterna som har förorsakat överskottet. Och det rör sig i bägge fallen – i reservationen och i propositionen – om lika mycket pengar.

SVANTE LUNDKVIST (s):

Herr talman! Jag skall bara sluta med att konstatera att jordbruksministern vill behålla de nuvarande storproducenterna och att han dessutom vill införa en premie för fläskproduktion hos småproducenterna. Detta tror han skall leda till att vi avväjjer risken för överskott i fläskproduktionen. Jag måste säga att jag vidhåller min uppfattning – jag tror att jordbruksministern kommer att misslyckas.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölles.

Mom. 2 a

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 1 av Svante Lundkvist m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Svante Lundkvist begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarkaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkande 47 mom. 2 a röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammarkaren bifallit reservation 1 av Svante Lundkvist m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarkarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Svante Lundkvist begärde röst-

Nr 165

Torsdagen den
5 juni 1980

Reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m.

Torsdagen den
5 juni 1980

*Reglering av pri-
serna på jord-
bruksprodukter,
m. m.*

räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 158

Nej – 158

Då sålunda de avgivna rösterna var lika delade, gavs propositioner dels på återförvisning till utskottet av ärendet i denna del, dels på omedelbart avgörande, och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad. Allan Hernelius begärde emellertid votering, varför följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den som vill att kammaran omedelbart skall avgöra jordbruksutskottets hemställan i betänkande 47 mom. 2 a röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Om minst hälften av de röstande röstar nej har kammaran beslutat att ärendet i sin helhet skall återförvisas till utskottet.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av de röstande ha röstat för bifall till ja-propositionen. Då Allan Hernelius begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 158

Nej – 158

Kammaran hade alltså bifallit återremissyrkandet.

§ 5 På förslag av talmannen beslöts att kammarans förhandlingar skulle fortsättas vid morgondagens sammanträde.

§ 6 TALMANNEN:

Jag får meddela att på morgondagens föredragningslista uppföres trafikutskottets betänkande 26 främst bland två gånger bordlagda ärenden.

§ 7 Kammaran åtskildes kl. 23.52.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert